

48. 4.
ACTA
REG. SCIENT. UNIVERSITATIS HUNG. BUDAPESTINENSIS.

ANNI MDCCCLXXXI—LXXXII.

FASCICULUS I.

I.—II.

BESZÉDEK,

MELYEK

A BUDAPESTI KIR. MAGY. TUDOMÁNY-EGYETEM

MDCCCLXXXI.—LXXXII. TANÉVI

RECTORA ÉS TANÁCSÁNAK

BEIKTATÁSAKOR

SZEPTEMBER 1. TARTATTAK.

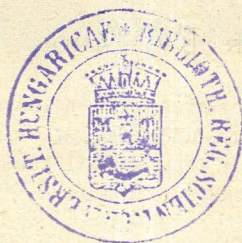
III.

TANÉV-MEGNYITÓ BESZÉD.

BUDAPESTEN,

NYOMATOTT A MAGY. KIR. EGYETEMI KÖNYVNYOMDÁBAN.

1881.

I.

AZ EGYETEM TÖRTÉNETE

MDCCCLXXX—LXXXI-ben.

BESZÉD,

MELYLYEL

BERGER FV. JÁNOS,

A VAS KORONAREND LOVAGJA, ESZTERGOM FŐEGYHÁZMEGYEI ÁLDOZÁR,
HITTUDOR, AZ Ó-SZÖVETSÉGI TANULMÁNYOK, SZ. ÍRÁS MAGYARÁZAT S
HÉBER NYELV NY. R. TANÁRA, A HITTUDOMÁNYI KAR VOLT DEKÁNJA ÉS
AZ EGYETEM VOLT RECTORA

AZ EGYETEM IGAZGATÁSÁRÓL LELÉPETT.

Mélyen Tisztelt Gyülekezet!

A különféle szakcsoportulatok, sőt egyes tudományszakok közti legbensőbb szerves összetartozandóságnak, ugyanezek kölcsönösen tiszteletbentartandó egyetemleges hivatottságának s azért egyrangúságának, de a minden igazi tudomány közös célját és tárgyát, az igazságot jellemző összhangzatos egységnek is ünnepélyes kifejezést kívántak és kívánnak adni nézetem szerint tárgyilagos célzattal, és nem annyira az ama szakcsoportulatokat képviselő testületeknek, a karoknak, a tanácstagok által amúgy is eléggé ellenőrzött jogai s érdekei váltakozó érvényesítésére bővebb alkalmat nyújtani — subjectiv szempontokból — kivált a teljes tud. egyetemnek akkor, midőn kebelökben tanévenként, a karok sorrendje szerint, a különféle tudományszakok egyes tanárait állítja a közbizalom az összegyűlt díszes élére, bizonyára jelentőségteljes egy ősi szokás és bölcs intézmény szerint, mely hivatva van a tudományos kutatás kellő teljessége, mélysége és biztos előhaladhatása érdekében — mint máskor kimutatnom szerencsém volt — folyton szemelőtt tartandó, kivált napjainkban a tudományos világban örvendően mindinkább elismertebb s hasznosan érvényesí-

tettebb sarkalatos egy alapelvnek mintegy folytonos üdvös mementója lenni!

Egy tanévnek ismét lefolyta után ujolag érkezett az ily kifejezésteljes váltakozásnak jelen órája, és az ezennel tiszteletteljesen üdvözölt gyülekezetben azért jövőnk össze, hogy : valamint ma egy éve szerencsém volt e díszes helyet ünnepélyesen elfoglalni, úgy most azt sorrend szerint a jog- s államtudományi karból szabályszerűleg megválasztott utódomnak ugyanily módon átengedjem.

Nagyérdemű utódomat az új tanácstagjaival együtt díszes székeikbe ünnepélyesen beiktatnom, magamnak pedig a rectori székről lelépőnek mult 1880/1 tanévi sáfarkodásunkról legalább röviden számot kell adnom, mint azt természetesnek találta már Tullius, midőn az elnökökről egy helyütt megjegyzi : „iis non solum de se, sed etiam de suorum factis rationem esse reddendam“. ¹⁾

És ezzel beszédem tárgyát is nem a szabad választás határozta meg, hanem összejövetelünk természetes célja szabja ki.

Ha jobbára száraz statisztikus vagy a talán másunнан amúgy is már eléggé ismert egyes adatok s eseményeknek egyszerű felsorolása — mely beszédem tulajdonképi feladata — nem leend is általam alakilag odaértékesíthető, hogy nagyobb tetszést arasson : szabadjon mindazonáltal reménylenem, hogy e mélyen tisztelt gyülekezet úgy magasb szakértelménél, mint a fontos tárgy iránti fenkölt érdeklődé-

¹⁾ Accusationis in C. Verrem lib. II. n. 11. — M. T. Ciceronis opp. rhetor. et oratt. Berol. 1748. pag. 501.

sénél fogva tudományos anyaintézetünk mult tanévi összképének habár száraz, de hű körvonalzását nem hagyandja egészen figyelmen kívül.

Ha egyes akár legfontosabb tárgyakról is csak érintőleg emlékezendem meg : mentsen ki egyszerű registratori jelen feladatomon kívül azon szűk keret is, melynek korláta in egy alkalmi s annyi tárgyra kiterjedő beszédnél kivált a mai, amúgy is fárasztóbb s türelmet igénylőbb ünnepélyen túlmenni nem szabad.

Nemcsak a magyart mindenkor jellemző azon tántoríthatlan alattvalói hűség, lelkes ragaszkodás s határt nem ismerő tiszteletnél fogva, melylyel koronás fejedelmünk iránt viseltetni tartozunk és versenyezve viseltetünk is; nemcsak azon örök hálánál fogva, mely legkegyelmesebb urunkat, királyunkat, mint tudományos anyaintézetünk valódi újjászervezőjét, hatalmas gyarapítóját s új fényre emelőjét évkönyveink legszebb lapjain mindenha dicsőítendi; hanem azon hathatós jelentőségénél fogva is, melylyel az ily események egyetemünk reputációja tekintetében bírnak : — szabadjon mindenekelőtt azzal kezdenem, hogy a legmagasb királyi kegyelem tudományos magyar anyaintézetünk iránt ez évben is örvendetes mérv s alakban nyilvánult.

Ő cs. és ap. kir. felsége mult évi deczember hó közepén egyetemünknek úgy üllői uti II. belgyógyászati, mint sebészi kórodáit legmagasb látogatásával szerencsértette.

Rezső főherczeg trónörökös és Stephania kir. herczegnő Ő Fenségeik f. é. május hó közepe táján

ünnepeelt szerencsés násza örvedetes alkalmából pedig egyetemünk három jelesének : dr. Apáthy István jogkari és dr. Korányi Frigyes s dr. Balogh Kálmán orvoskari ny. r. tanároknak a III. osztályú vaskoronarendet ugyancsak Ő Felsége legkegyelmesebben adományozni méltóztatott.

Ugyanezen lovagrendet nyerte, ma egy hónapja, egyetemünknek még egy más tagja is.

Hogy hű népei mindennemű javát s jólétét s így az ennek kivált ma alapfeltételeit képező hazai tudományosságot s ebből táplálkozó nemzeti közmíveltséget is atyai szivén viselő legkegyelmesebb Urunknak tudományegyetemünk iránt ekkép nyilvánított legmagasb érdeklődése és az ily legfelsőbb helyről tanusított figyelem s megtiszteltetés nagy mérvben alkalmasak tud. egyetemünk reputációját üdvösen emelni : azt e helyütt tovább fejtegetnem nem kell ; csupán annyit jegyzek meg mégis, hogy ez által a lefolyt tanévben is új istápot nyerhetett azon örvedetes jelenség, mely szerint valamint egyebütt a közvélemény s a kormányzatokra döntő befolyással bíró testületek, körök s tényezők figyelme méltán az egyetemek felé irányul : úgy ujabban sikerült nálunk is az elvégre egy évtized óta örvedetesb mérvben nyújtatni kezdett taneszközöknek, megfeszített erő s hazafiui lelkesedettséggel felhasználása mellett az oly rövid idő alatt történt majdnem óriási, s az európai egyetemek történetében páratlan haladás s a legmegrögzöttebb pessimistának is tiszteletetparancsoló elért eredmények által feladatra termettségünk iránt mindészrevehetőbben közbizalmat, s Alma Materunk iránt mindinkább átalánosb

érdeklődést keltünk; és örömmel constatálhatom, hogy ez utóbbinak százados ünnepélyünk alkalmával oly szép mérvben történt nyilvánulása tekintetében is a lefolyt tanév a megelőzőhöz méltóan sorakozik.

Nemcsak a tudományos s közmívelődési czélok s ügyekkel foglalkozó vagy a némi egyéb kapcsolatoknál fogva közelebb álló fővárosi testületek s körök, hanem a nem-ilyenek részéről is, sőt a társadalmi élet legkülönbözőbb ünnepélyes alkalmából, sokszor épen nem várt helyekről is szíves meghívások által állandóan és mindünnen tisztelet fejeztetett ki egyetemünk iránt.

Hazai intézetek közül több is, a monarchia más feléből két egyetem, sőt három külföldi is az egyetem rectorához fordult részint felvilágosító, részint tájékoztató információkért, melyeknek készséges megadásaért s értékesítésöknek rájuk hasznos volta miatt köszönetüket nyilváníták.

Magas állású, nagy befolyású és köztekintélynek örvendő férfiak egész hosszú sora, alakilag különféle, de mindig leghatározottabb kifejezést adtak anyaintézetünkre öröndetes mérvű nagyrabecsült s egyúttal lelkesítő érdeklődésüknek.

Valamint a hazai, úgy a lajtántuli napisajtó, — mely pedig köztudomás szerint csak a közelmúlt években is nem egyszer kedvezőtlenül, sokszor keserítőleg nyilatkozott felőlünk, sőt az utóbbi után alkalmilag a külföldi is úgy egyetemünkről egyáltalán, mint mindinkább komolyodó ifjúságunkról is a legkritikusabb, legcsábítóbb alkalmakból is elismerő tisztelettel nyilatkozott az egész tanéven át.

Uraim! felemlítendőeknek tartám ezeket, mint-

hogy oly objectiv, mert tényekre támaszkodó, oly széles értékű, mert a társadalom minden köre s rétegéből jövő, oly fontos jelentőségű, mert a közmívelődés haladását s terjesztését helyesen felülről a fensőbb oktatástól váró mozzanatok ezek, melyek méltán majdnem azon talán nem is korai, nem is merő alanyi optimismus-szülte hiedelemre ragadnak: hogy elérkezni legalább kezd amaz időpont, mely iránt egyik elődöm óhaját csak egy lustrum előtt e szavakkal fejezte volt ki: „Egyetemünk akkor oldta meg igazán kulturfeladatát, ha a nemzeti művelődés központja, forrásává lett — — — ki kell vívnunk, hogy kulturális jelentőségünk tudata, érzése e nemzet köztudata, közérzése, közmeggyőződésévé legyen!“ ²⁾

Külre szóló viszonylataink és testületi tevékenységünk köréből felemlítendőnek tartom még, hogy a tudományos világ összes részeinek főtanodáival a tudományos értekezéseket is tartalmazó hivatalos kiadványokra nézve a csereviszonyt fentartani nemcsak, hanem tovafejleszteni is iparkodtunk, és jelenleg már a hazaiakon s a lajtántuliakon kívül Németország összes nagyobb s majdnem valamennyi kisebb egyetemeivel, Svajcz, Belga, Dán-Svéd-Norvég és Spanyolország egyetemeivel, továbbá nemcsak Éjszak-Amerika több főtanodájával, hanem a japáni Tokio fiatal egyetemével is — mely a lefolyt tanévben lepett meg először viszonzó érdekes küldeményével — állunk rendes csereviszonyban.

Különös, hogy az angol és orosz egyetemek csak

²⁾ Acta Univ. Hung. 1875/6 fasc. I. pag. 1.

fogadják küldeményeinket, de nem viszonozzák, és még külön ösebb, hogy csupán a francia főtanodák, melyek pedig legujabb időben tudvalevőleg majdnem minden kulturnép előnyelveit s irodalmait is példásan mivelik, retournirozzák állandóan felbontatlanul testvérileg felhívó ajándékainkat!

Pedig a mintegy két év előtt Brüsszelben tartott és látogatottságánál fogva majdnem nemzetközi értekezleten épen egy francia indítvány folytán adott határozatilag kifejezés többi közt azon óhajnak, mely a tud. intézetek közti minél szorosb érintkezéseket s az ily csereviszonyokat is felette szükségeseknek hangsúlyozta.

Résztvettünk továbbá szokott módon az egyházi, udvari, országos és fővárosi ünnepélyességekben; Rezső cs. kir. főherczeg trónörökös és Stephánia kir. herczegnő ő fenségeik szerencsés násza örömalalmából albumszerűleg kiállított díszes feliratban — melyhez az egyetem ifjúságáé is járult — fejeztük ki üdvkívánatinkat s hódolatunkat; csak azt sajnáljuk mélyen s fájlaltuk méltán, hogy másutt történt tévedés folytán az általános fogadtatások alkalmával nem nyujthattuk át ő fenségeiknek *mi is* ünnepélyesen és személyesen! — A fővárosi hatóságnak s ünnepély rendező bizottságnak pedig ezen ünnepély alkalmával is tud. egyetemünk iránt tanusított szives figyelmeért e helyütt is tiszteletteljes köszönetünket nyilvánítom.

S ha még felemlítem, hogy a Virág Benedek-ünnepélyen, nemzeti irodalmunk ezen egyik bajnokának emléke iránt küldöttségileg és egy díszes koszorú felajánlása által kegyeletünk adóját egyete-

münk is sietett leróni : akkor talán eléggé merítettem ki mult tanévi testületi viszonylatainkat s tevékenységünket külre, és átmehetek beléletünk vázlatozására.

Az egyetem működése szellemi erők és anyagi segédeszközök által gyakoroltatván, s előbbieket az egyetemi személyzet képviselvén : mindenekelőtt a személyzetieket bocsátandom előre.

A lefolyt tanévben előadásokat tartott : 65 rendes, 15 rendkív., 76 magántanár s 9 helyettes, kikhez járul még 26 tanársegéd, 5 nyelvtanító és 1 vívómester; tehát összesen 197-en foglalkoztak tanítással egyetemünkön a mult tanévben,³⁾ míg 20 év előtt az 1860/1 tanévben beléletünk egy új korszakának eme első évében — csak 71-gyel, tíz év előtt pedig az 1870/1 tanévben is még csak 127-tel találkozunk.

Ezen 197 tanár s tanító karok szerint következőleg oszlik szét :

A hittud. karra esik 8 rendes és 2 helyettes, összesen 10 tanár.

A jog- s államtud. karra esik 17 rend., 16 magántanár s 1 tanárhelyettes, összesen 34.

Az orvos-sebésztud. karra esik 15 rend., 11 rkív., 37 mtr., 1 hely., 20 tan. segéd, összesen 70.

A bölcsészettudományira pedig : 25 rendes, 4 rkív., 37 mtr., 5 helyettes-tanár, 5 tanító, 6 tanársegéd s 1 vívómester, összesen 83-an.⁴⁾

³⁾ E különben szép számot mégis vajmi messze szárnyalja túl a monarchia másik felének főegyeteme, hol a hittudományi karban 11, a jogiban 29, az orvosiban 141, a bölcsészetiiben 114, és így összesen 295-en tanítanak!

⁴⁾ Az 1860/1. tanévben a hittud. karban volt 8 rendes tanár és 2 tanárhelyettes; a jogiban : 11 rendes és 4 magántanár, összesen

A tanári karban történt változásokat tekintvén, kegyelet s tiszteletből egyaránt mindenekelőtt szomorodott szívvel kell megemlékezni azon halálozások által történt veszteségről, mely két kart s ezek egyikével az egyetem tanácsát is érte.

Ugyanis f. évi ápril 30-án feledhetlen barátom dr. Rupp Nep. János, az orvosi karnak 36 éven át kitűnő tanára s 13 évig tapintatos dékánja, az egyetemi tanács egyik mind végig legbuzgóbb s legkiválóbb tagja, egyetemünknek az 1866/7. tanévben volt érdemdús Rectora és köztisztelt díszje, mintha még a megdőbbentő végpercz is bizonyítékul kívánt volna szolgálni a boldogultnak tudományos anyaintézetünk iránti ernyedetlen buzgalmáról, a délután tartott tanácsülés s alig kezdett felszólalás közben szélhűdés folytán rögtön lehellé ki példásan jellemes és vallásos lelkét!

Tartózkodom soknemű bokros érdemeinek e helyütti vázlatozásától, mert bizton reméljük, hogy a tek. orvos-sebész tud. kar el nem mulasztandja vég-tiszteletünk azon kifejezéseit, melyeket hült tetemei iránt a tanács, a tanártestület s az ifjuság vetélkedve nyilvánított, ünnepélyes emlékbeszéd tartása által is kiegészítendi, s évkönyveinkben ekkép is megörökítendi.

15; az orvosiban: 14 rendes, 1 magántanár és 8 segéd, összesen 23; a bölcsészetiiben: 18 rendes, 1 magántanár. 3 tanító s 1 tanársegéd, összesen 23. — Az 1870/1 tanévben a hittud. karban úgy mint fennebb; a jogiban: 10 rendes, 2 rendkív., 6 magántanár s 1 helyettes, összesen 19; az orvosiban: 12 rendes, 6 rendkív., 20 magántanár s 13 segéd, összesen 51; a bölcsészetiiben: 21 rendes, 4 rendkív., 18 magán, 1 segédtanár, 1 helyettes, 6 tanító, 5 tanársegéd s 1 vívómester, összesen 57.

Hasonló veszteség érte a nagy szünidők alatt a jog- s államtud. kart is dr. Baintner János, 19 évig a polgári törvénykezés ny. r. tanárának s volt kari dékánnak, jogirodalmunk egyik tevékeny munkásának, f. évi augusztus 14-én hosszas betegség és szenvedés után történt gyászos elhunytá folytán.

A családi jelentés sajnos elkésése következtében részvétünknek egyelőre csak az egyetemi tanács és jog- s államtud. kari tanártestület nevében szóló gyászjelentés által adhattunk kifejezést, s hiszszük, miszerint már e körülmény miatt is a tek. jog- s államtud. kar annál is inkább szintén ünnepélyesen rója le boldogult emléke s érdemei iránt tagtársi tiszteletünk s kegyeletünk adóját.

Eme veszteségek ellenében örvendetes az ezeket pótolni hivatott tanári kinevezések s magántanári képesítéseknek mult tanévben szép száma.

A hittudományi karhoz : az egyháztört. ny. r. tanárává dr. Rapaics Raymond, egri főegyházmegei áldozár s érseki lyceumi hittanár ;

a jog- és államtudományi karhoz : dr. Plósz Sándor, kolozsvári egyetemi ny. r. tanár a polgári törvénykezés ny. r. tanárává neveztetett, és egyuttal jogosítványt nyert a váltó és kereskedelmi jog előadhatására is ;

Dr. Antal Gyula, az osztrák magánjognak egyetemünkön eddig magántanára, ugyanezen tantárgy nyilv. rendkív. tanárává mozdíttatott elő.

Az orvos-sebésztud. karhoz : dr. Tauffer Vilmos, a szülészeti műtéttan magántanára s szülészeti tanársegéd a szülésznők számára rendszeresítve lett II.

szülészeti s nőgyógyászati tanszék rendes tanárává neveztetett.

Dr. Kétly Károly, a villámgyógyászat magántanára pedig, valamint dr. Thanhoffer Lajos, a szövettan magántanára rendkívüli tanári czímmel lettek megadományozva.

A bölcsészettud. karhoz : dr. Hampel József, nemzeti muzeumi őr és magántanár az ó-kor és keleti népek történelmének ny. rk. tanárává neveztetett.

Magántanári képesítés történt, összesen 9, melyből 1 a jogi karra, 2 az orvosira és 6 a bölcsészetre esik ; nevezetesen

Dr. Csarada János, a tételes europai nemzetközi jogból,

Dr. Babesiu Victor, a kórszövettanból,

Dr. Regéczi Nagy Imre, az élettani eszköz és kísérleti módszertanból,

Bogisich Mihály, esztergom-főegyházmegyei áldozár s akad. lev. tag az egyházi zene történelméből,

Dr. Borbás Vincze, a növény, geographia és Magyarország edényes növényei systematikájából,

Dr. Farkas Gyula, az imaginarius változók elméletéből,

Dr. Kont Ignác, a görög és római drámairodalomból,

Dr. Mangold Lajos, helyettes tanár, az ókor és keleti népek történelméből, végre

Dr. Szalay József, a Magyarország vegyesház korabeli történetéből magán tanárokká képesítettek.

Kivált a rendes és rendkívüli tanárokká neve-

zettek, de a habilitáltak közül is többen sokkal ismertebb nevéek, mintsem hogy bővebben kellene szólnom azon nyereségről, mely általuk egyetemünkre vár, és hogy a többiek is mind reményekre jogosító ifjabb tanerők, arról kezeskedhetik az illető tanártestületeknek képességükről kellőleg szerzett meggyőződése és nyilvánított illetékes ítélete.

Tanársegédekékké lettek az orvosi karnál: és pedig élettaniakká dr. Regéczi Nagy Imre és dr. Dirner Gusztáv; I. belkórodaivá dr. Miskolczy Imre, II. belkórodaivá dr. Bókai Árpád, I. sebész-kórodaivá dr. Szénássy Sándor, II. sebész-kórodaivá dr. Schmid Hugó, boncz- és fejlődéstan intézetivé: Finkelstein Adolf; leiró és tájboncztan intézetivé Alexander Béla, végre gyógyszeratanivá dr. Tóth Lajos.

A bölcsészettudományi karnál tanársegédekékké lettek: és pedig állattan és összehasonlító boncztanivá Kohaut Rezső, növénytanivá Dietz Sándor, vegyészeti: Jovitza Sándor és Kalecsinszky Sándor.

A tanerők e szép szaporodásain kívül nem kevésbé örvendetések anyaintézetünkre — a már alkalmilag fenebb említetteken felül — azon kitüntetések is és megtiszteltetések vagy megbizátások, melyekben ugyan közvetlenül egyes tanártársaink részesültek, de melyek egyuttal közvetve egyetemünkre is némileg visszaháromlanak.

Így egyetemünk egyik köztisztelt dísze, kit kiváló tulajdonai és érdemei már harmadszor emeltek ministeri székre, ki hogy az egyetemi köteléknek mindannyiszor határozott fentartását mennyire komolyan vette s veszi, nemcsak a tanári állásba már

két ízben történt visszatérése, hanem jelenleg is egyetemünk történetének bokros teendői daczára elvállalt folytatólagos megírása által is eléggé bizonyítja, nmélt. dr. Pauler Tivadar igazságügyi minis-ter úr — kit azért méltán s büszkén most is a mienk-nek vállalhatunk —, majd Ő cs. és apost. kir. felségé-nek val. belső titkos tanácsosává neveztetett, majd ismét a m. tud. akademia másodelnökévé választatott.

Dr. Torma Károly ny. r. tanár akademiai rendes taggá, dr. Vécsey Tamás ny. r. tanár és dr. Czobor Béla magántanár pedig levelező tagokká választattak.

Dr. Lumniczer Sándor, nyilv. r. tanár az orszá-gos közegészségi tanács elnökévé, dr. Korányi Fri-gyes ny. r. tanár pedig másodelnökévé neveztettek.

A bölcsészettud. kar indítványára s az ehhez hozzájárult egyetemi tanács felterjesztésére — Ő cs. és ap. kir. felségének legmag. engedélyével Vámbéry Ármin, Salamon Ferencz, Thewrewk Emil és Torma Károly ny. r. tanárok tiszteletből és díjmentesen böl-csészettudorokká avattattak; négy már 50 éves tu-dorunk számára pedig, jelesen dr. Német József cz. apát s kanonok, dr. Kremminger cz. prépost s plébá-nos, dr. Bódy Antal cz. prépost s plébános hittudorok, továbbá dr. Praznovszky Ignác budapesti hites ügy-véd s bölcsészettudor részére tiszteletből a szokásos jubiláris tudori diszokmány állíttatott ki. A párizsi nemzetközi villamossági congressusra dr. báró Eötvös Loránd ny. r. tanár küldetett ki.

Sajnálunk kell, hogy az orientalisták ez idei hasongyülésén, melyre szintén meghivattunk, képviselve nem leszünk.

Talán némi pótlásul tekintethetik, hogy magán

úton nyert értesülés szerint, dr. Szabó József ny. r. tanár a francia természettudósok f. évi ápril hóban tartott algéri vándorgyűlésén volt jelen, dr. Hunfalvy János nyilv. r. tanár pedig a szeptember hóban Velenczében tartandó földrajzi gyűlésre, dr. Than Károly ny. r. tanár a párizsi nemzetközi villamossági congressusra szeptember 15-éig kért s nyert engedély mellett utaztak el.

A mennyiben az ily úton szereshető sokoldalú tapasztalatok üdvös hatása és a tud. világ coryphaeusaivali közelebbi kölcsönös érintkezés sokszerű haszna nem csak a hazatért szakférfiakban szokott termékenyen nyilvánulni, hanem az eszmecsere sokszerűen szétágazó szálain rendesen az ügytársak nagyobb körére is kiterjed; örvendünk előre is úgy lelkes tagtársaink eme vállalkozásának, valamint hálaikat fejezzük ki az arra leghivatottabb anyaintézetünk által terjesztendő magyar tudományosságnak a mívelt külföldével minél vételkedőbbé-tételét oly komolyan szíven hordó nmélt. minister úr azon kegyességeért, melynélfogva nemcsak — mint alább kimutatom — ismét egyetemvégzett több jelesb egyént tanulmányaiknak folytathatására szép összegekkel támogatni, hanem külföldi tanulmányi kirándulásokra egyes tanárok részére is útiköltségeket kiutalványozni méltóztatott. Ugyanis a párizsi villamossági congressusra kiküldve lett dr. báró Eötvös Loránd ny. r. tanárnak jutott 800 frt útiköltségen kívül a lefolyt tanév alatt dr. Torma Károly ny. r. tanár részére is 600 frt, dr. Fehérpataky László magántanárnak 800 frt és dr. Rózsahegy Aladár tanársegéd részére 600 frt utalványoztatott.

Végre tanáraink közül bizonyára megtiszteltető országos képviselői megbízást nyertek : dr. Apáthy István, dr. Hoffmann Pál, dr. Szilágyi Dezső, dr. Pulszky Ágost, dr. Román Sándor ny. r. tanárok és dr. Bochkor Károly, dr. Dobránszky Péter és dr. Láncezy Gyula magántanárok.

A tanári személyzetről szóló e rovat záradékaúl pedig talán még felemlíthetem, hogy magántanáraink közül : dr. Laufenauer Károly 700, dr. Pasteiner Gyula, dr. Bászél Aurél s dr. Dallos Gyula 500—500, dr. Antal Gyula, dr. Heinrich Alajos, s dr. Medveczky Frigyes 400—400, dr. Asbóth Oszkár 300 és dr. Schmidt György 200 frtnyi jutalomban részesültek. Dr. Dallos Gyula magántanár részére azonkívül betegségügyi segélykép 150 frt, dr. Mangold Lajos helyettes tanár, valamint Egan Jakab és Rochlitz Béla angol nyelvtanítók részére segélykép 100—100 frt engedélyeztetett.

A tanulóknak almanachunkban bővebben részletezett személyzeti adataiból kiemelem először is létszámukat.

Az 1880/1 tanévnek a látogatottságot rendesen leginkább feltűntető I. felében volt :

A hittud. karban : 82 rendes, 2 rendkív., összesen 84.

A jog- s államtud. karban : 1382 r. és 73 rkív. összesen 1455.

Az orvos-sebésziben : 809 r. és 68 rk., továbbá 88 gyógyszerész-hallgató összesen 965.

A bölcsészettudom.-karban : 383 r. és 83 rk., továbbá 97 gyógyszerészi hallgató, összesen 563,

mindössze 3067 hallgató, kik közt rendes hallgatóul ujonnan 877-en iratkoztak be.

A II-ik félévben volt : a hittud. karban 82 r. és 2 rk., összesen 84. A jogi karban 1315 r., 78 rk. összesen 1393; az orvosiban 777 r., 30 rkív. és 84 gyógyszerész, összesen 891., a bölcsészetiiben : 329 r., 85 rk. és 97 gyógyszerész, összesen 511; tehát mindössze : 2879, kik közül ujonnan beiratkozott 66. Az 1860/1. tanév I. felében 1313 s II. felében 1352, sőt még az 1870/1. tanévnek is I. felében csak 2375, II. felében 2178 hallgatót feltüntető számaihoz képest bizonyára óriási, s a bécsit, ⁵⁾ s a berlinit kivéve, bármely akár leglátogatottabb egyetemét is jóval felülmuló létszámez; — mégis ha az előző tanévvel, melynek I. felében 3366, II. felében 3049 hallgató volt, összehasonlítjuk, kivált első látszatra, a valódinál nagyobb esökkenést mutat, t. i. I. felében 299-czel a II-ban 170-nel.

Ugyanis figyelembe veendő, hogy alább érintendő okok és átmeneti intézkedéseknél fogva a mult tanév szorgalmi ideje alatt szülésznők — kiknek pedig számuk az 1879/80. tanév I. felében 136-ra, a II-ban 111-re ment — nem frequentáltak; csak f. évi május hó 1-én kezdődhetett beiratásuk, hogy kivételesen a nagy szünidők alatt szeptember 25-ig terjedőleg nyerjék a szokott oktatást. Ha ezeknek e miatt

⁵⁾ A bécsi tud. egyetemen az 1879/80. tanév II. felében a hallgatók száma volt : a hittudományi karban 153 rendes és 19 rendkív.; a jog- s államtudományiban 1759 rendes és 159 rendkív.; az orvosiban 827 rendes és 164 rendkív.; a bölcsészetiiben 539 rendes és 127 rendkívüli hallgató; továbbá 149 gyógyszerészethallgató és így összesen : 3278 rendes és 618 rendkívüli = 3896 hallgató.

ez ízben szokottnál csekélyebb, mert csak 104-re menő számát, mint kell is, fennebbiekhez hozzáadjuk, a csökkenés az I. félévben nem 299, hanem csak 195, a II. félévben pedig 170 helyett épen csak 66.

De okozta továbbá részben e csökkenést azon üdvös szigor is, mely két ministeri rendeletnél fogva teljes mérvben csak a lefolyt tanévben gyakoroltatott először a mindinkább könnyelműebb és visszaélőbb utólagos beiratkozók ellenében, kik közül kivált I. félévben utasítottak vissza elég számosan.⁶⁾

De ha még így is némi csökkenés mutatkozik: I. félévben kivált a joghallgatókra (I. félévben 124-gyel II-ikban 18) és mindkettőben a bölcsészeti hallgatókra nézve (az előző évhez képest I. félévben 111, a II-ikban 106-tal) az orvossebész-hallgatók számának tetemes növekedése daczára (I. félévben 73-mal a II-ikban 64-gyel)⁷⁾: nézetünk szerint ezt minekünk, — kik a bizonyos tekintetben tagadhatlanul még mindig előttünk járdaló külfölddel vetélkedésünk daczára, s kivált anyanyelvünk terjedetlen volta miatt egykönnyen számosb látogatókra sem a monarchia másik feléből és még kevésbbé külföldiekre nem szá-

⁶⁾ Részint az egyetem tanácsához, részint a nm. ministeriumhoz I. félévben rendes hallgatói utólagos beiratkozhatásért folyamodott volt 2 hittudományi hallgató, 89 joghallgató, 29 orvosi és 41 bölcsészeti; rendkívüli hallgatói beiratkozhatásért pedig 17-en. Ezen összesen 178 folyamodó közül 41-et kellett elutasítani; megjegyzendő, hogy elutasítottak kívül 22-en kérvényeiknek miként történt elintézése felől még nem is tudakozódtak és felhívás daczára sem jelentek meg.

⁷⁾ Százalékokban kifejezve, az 1879/80. tanévben volt: hittudományi hallgató $2\frac{2}{3}\%$, jog- s államtudományi $48\frac{1}{2}\%$, orvosi 25% , bölcsészeti $17\frac{1}{2}\%$, gyógyszerész $6\frac{1}{3}\%$; az 1880/81. tanévben pedig: hittudományi $2\frac{3}{4}\%$, jog- s államtudományi 48% , orvos-sebész $28\frac{1}{4}\%$, bölcsészeti 15% és gyógyszerészeti 6% .

míthatunk —, éppen nem kell jelen körülmények közt sajnálnunk; mert alig csalogozom, miszerint már most — ide nem tartozó bővebb fejtegetés helyett röviden szólva — elértük azt a stadiumot, hogy a különféle életpályáikrai képesítés és készülés terén is, engedékenység s könnyenvevés helyett — mely idő-szerű lenni megszűnt — üdvös szigorral és komolyan intensivitásra és ne többé extensivitásra törekedjünk, hacsak a mindenkép veszélyes, u. n. proletárság különféle nemeit ápolni nem kívánjuk.⁸⁾

Nemzetiség szerint említést érdemlő növekvés mutatkozik a horvát-tót-oroszági születésűekre, a monarchia másik feléből és a más államokból származókra nézve, míg az 1879/80. tanév I. felében 7, 34 és 3, II. félévben 10, 20 és 13 volt számuk: a lefolyt tanév I. felében volt horvát-tótországi 30, II. felében 28, a monarchia másik feléből I. félévben 24, a II. felében 25, más államokból származó pedig mindkét félévben 10.

Vallásukra nézve hallgatóink 49% százalékát katolikusok, majdnem 3%-át görög nem egyesültek, 23% más keresztény felekezetűek és 25%-nál többet izraeliták tevék; növekedést mutatnak az 1879/80. tanévhez képest a görög katolikusok, kik

⁸⁾ Méltán emlékezetünkbe jöhet itt szép száma azon ifjainak is, kik — hogy a külföldről ne is szóljunk, — a monarchia másik felének főbb egyetemlein tanulmányoznak: pl. a bécsi egyetemen az 1879/80. tanév II. felében 58 rendes hittudományi, 208 rendes és 7 rendkívüli joghallgató, 401 rendes és 29 rendkívüli orvoshallgató, 76 rendes és 12 rendkívüli bölcsészeti végre 42 gyógyszerészhallgató s így összesen 833 hallgató; a prágai egyetemen ugyanazon félévben 41 hallgató; a gráci egyetemen pedig az 1880/1 tanév II. felében 122 hallgató!

2%-ról majdnem 3%-ra és az izraeliták, kik a nem egészen 24%-ról 25%-nál többre, tehát ismét egy százaléknál többel szökkentek fel.

Az előadásokat illetőleg — melyek mind a négy karnál az I. félévben szeptember 15-én, a II-ikban új rendelet szerint először jan. 15-én kezdődtek, és az I. félévben december 22-én, a II-ikban május végén, illetve csak június 15-én berekesztettek, s a szabályszerű szünnapokat kivéve, naponta reggeli 7 órától esti 8 óráig a központi épület helyiségeiben szegénységünk miatt tartatnak és melyekről természetesen csak külterjüleg lehet szó: nem lesz talán érdektelen tudni, hogy — ide nem számítva az orvos-sebészi s bölcsészettudományi kar intézeteiben tartatni szokott kísérleteket és gyakorlatokat, melyek az előadási órákon kívül jobbra egész napokon vagy a tanrendünkben meghatározott napok több óráin át folynak az illető tanárok felügyelete alatt, ide nem számítva továbbá a különféle colloquiumokra kitűzött időt, — az első félévben különféle tárgyczím alatt tartatott 275 előadás heti 843 órában, a II. félévben pedig szintén 275 előadás heti 808 órában, melyek a négy kar közt következőleg oszlanak szét:

a hittud. karban: előadás tartatott I. félévben 15, II. félévben 19, különféle tárgyczím alatt heti 75 órában;

a jog- s államtudom. karban: 50 különféle tárgyczím alatt I. félévben 174, a II-ikban heti 183 órában;

az orvos-sebésziben: I. félévben 63, II. félévben 62 tárgyczím alatt tartatott előadás I. felében 234, a II-ikban heti 203 órában;

a bölcsészettudományiban pedig : I. félévben 147 tárgyczím alatt 360 órában, a II-ikban 144 tárgyczím alatt heti 347 órában. Bizonyára szintén nagy szaporodás, ha az 1860/1 tanévre, melyből összesen I. félévben 105 tárgyczím és 452 óra, II. félévben összesen 105 tárgyczím és 419 óra, vagy akár csak az 1870/1. tanévre is térünk vissza, melyből I. félévben 172 tárgyczím s 535 óra regisztrálható csak.⁹⁾

Ingyenes előadás, melyekért tanpénz nem fizettetik, tartatott I. félévben a jog- s államtudom. karban 2, heti 2 órában, az orvosi karban 4, heti 4 órában, a bölcsészettudományi karban 21, heti 31 órában.

II. félévben a jog- és államtud. karban 3, heti 3 órában, az orvosi karban 5, heti 5 órában, a bölcsészettud. karban 15, heti 19 órában.

A rendesnél magasb tandíj mellett pedig: I. félévben az orvos-sebésztud. karban 2 előadás, heti 3½ órában, a bölcsészetiiben 2 előadás 6 órában.

II. félévben az orvos-seb. karban 3 előadás heti 5½ órában, bölcs. karban, 1 előadás 3 órában.

Az ingyenes előadások jóval felülmulván a ma-

⁹⁾ Részletesen az 1860/1. tanévben a hittud. karnál : úgy I. mint II. félévben 13 tárgyczím s heti 75 óra ; a jogi karnál : I. félévben 26 tárgyczím s heti 116 óra, II-ban 27 tárgyczím s heti 113 óra ; az orvosi karnál : I. félévben 28 tárgyczím s heti 148 óra, II-ikban 26 tárgyczím s heti 126 óra ; a bölcsészeti kar : I. félévben 38 tárgyczím s heti 113 óra, II-ikban 39 tárgyczím s heti 105 óra. — Az 1870/1. tanévben pedig : a hittud. karnál I. félévben 14 tárgyczím heti 75 óra ; II-ikban 15 tárgyczím s heti 75 óra ; a jogi karnál : I. félévben 29 tárgyczím heti 107 óra, II-ikban 30 tárgyczím s heti 100 óra ; az orvosi karnál : I. félévben 41 tárgyczím heti 163 óra, II-ikban 39 tárgyczím s heti 154 óra ; végre a bölcsészeti karnál : I. félévben 73 tárgyczím s heti 185 óra, II-ikban 88 tárgyczím s heti 206 óra.

gasb tandíj mellettieket, egy-egy tanulóra félévenként átlag körülbelől 20 frt tandíj esik, mely még ha az alább említendő tetemes tandíj-elengedésektől el is tekintünk, bizonyára bármely összehasonlítás alá eshetővel mérsékeltség tekintetében nagyban vetélkedhetik, mit a vajmi sokszor különféle okokból kifejeztetni s terjesztetni szokott téves, sőt gyakran káros informátiók ellenében jegyzünk meg.

Jogi előadásokat hallgatott hittud. kari hallgató is úgy I., mint II-ik félévben kettő és bölcsészethallgató I. félévben 12, II-ikban 14; orvosi előadásokra járt bölcsészethallgató I. félévben 13, II-ikban 14; végre bölcsészetiiekre hittanhallgató I. félévben 40, II-ikban 44; joghallgató I. félévben 542, II-ikban 511, és orvostanhallgató I. félévben 387, II. félévben 486.

Előadásokat nem tartott a jog- és államtudom. karban mindkét félévben dr. Baintner János a polg. törvénykezés ny. r. tanára betegség miatt, és az orvosi karban I. félévben dr. Fodor József a közegészségtan s orvosi rendőrség ny. r. tanára s a közegészségtani dolgozda igazgatója.

A számviteltant amúgy is egyetemünk egyik jeles magántanára dr. Bochkor Károly, pénzügyministeri számtanácsos által előadatván, ugyanannak eddig egyuttal tanárhelyettes általi előadása mint feles beszünttetett.

Hogy nagyobb mérvű leczkelátogatási hanyagság ritkábban mutatkozott, bizonyítja azon figyelmet érdemlő körülmény, miszerint a szabályszerű leczkelátogatási tanusítás a lefolyt tanév mindkét felében majdnem valamennyi hallgatónál megtörténhetett.

Hallgatóink szorgalma és előmenetelének bizonyára legbiztosabb fokmérői először is az időnkinti u. n. colloquiumok s különféle vizsgálatok.

Hogy e tekintetben is megnyugvással lehetünk, hivatkozom a következő adatokra :

Az időnkint egyes szakrészekből tartatni szokott colloquiumok a hittudományi karnál — melyben mindenkor kötelezők — e kar tanártestületének egyértelmű nyilatkozata szerint voltak folyton sikeresek, a többi karoknál pedig — hol szabad elhatározásból tartatnak — kedvező eredményeket mindkét félévben részint azon szép mennyiségnél fogva mutatnak, melyet az ösztöndíjasok és részben a tandíjmenteseknek alább említendő összegei képviselnek, de részint azon körülménynél fogva is, hogy az ily kedvezményekért folyamodóknak, s így ekkép is minősítetteknek rendesen hosszú sora a díj- vagy mentességnyertesek számát sokszorosán felülmúlja.

A szigorlatokon kívüli különféle egyéb vizsgálatokat illetőleg elég tanulságos, hogy a hittud. karnál a kötelező mindkét félévi vizsgálatokat valamennyi hallgató legnagyobbrészt kitűnő sikerrel állotta ki; hogy a jog- és államtud. karnál : 332 I-ső, 346 II-ik, s így összesen 678 alapvizsgálat, továbbá 90 jogtudományi és 387 államtudományi vizsgálat; — az orvossebésziben : 560 elővizsgálat tartatván, s a bölcsészeti karral nem egy tekintetben kapcsolatos középtanodai tanárképezde egyénei közül 184-en alapvizsgálatot, 147 pedig szakvizsgálatot állván ki, örvendetesen tapasztaltatott, miszerint nemcsak a közel múltban oly rengeteg számú, egészben vagy részbeni visszavetések nem tanuskod-

nak többé oly szomorúan megdöbbszentő mérvben jelöltjeink nagy részének könnyelműségéről, hanem hogy egyre növekvő s elég tekintélyes egy töredéköknek képzettsége mindinkább kellőleg intenzív is kezd lenni.

A komolyabb tudományos törekvés és szorgalomnak éppen elvitázhatatlan biztosítékait nyújtó szigorlatok és tudor-avattatások össz-száma is az előző tanévénél tetemesen nagyobbodott, mert míg az előző tanévben összesen 1357 szigorlat tartatott, a lefolytban 1418 ejtetett meg, és míg előző tanévben 238 tudori felavatás volt, addig a lefolytban azok száma 296-ra ment.¹⁰⁾ — Ugyan is szigorlat tartatott: a hittudományi karban 20, a jog- és államtud. karban 721, az orvosi karban 322, a bölcsészettud. 32, mihez járul a 323 gyógyszerészeti szigorlat is.

Tudor-avattatott, és pedig: jog- és államtud. tudor-avattatott 17, jogtudományi 147, államtudományi 10, orvostudor-avattatott (a régi rendszer szerint) 16, egyetemes orvostudor-avattatott 68, sebésztudor-avattatott 16 és bölcsészettudor-avattatott 22, tehát összesen **296**; — bizonyára oly szám, mely még a doktorok főhazájának is becsületére válnék, melynek főegyetemén Berlinben az 1879/80. tanévben csak 154 tudor lett felavatva.¹¹⁾

Azért, midőn annál is inkább sajnosan kell em-

¹⁰⁾ E számban nem foglaltatnak a tiszteleti tudorok (4), s még kevésbé a jubilarisok (szintén 4).

¹¹⁾ Ugyanazon tanévben Göttingenre 146, Hallera 71, Bonnra 50, Boroszlóra 36 egyéb kisebb egyetemekre még kevesebb tudor-avattatás esett.

litenünk, miszerint azon vajmi gyakori eset, hogy a hittudományi kar tudort nem ád, a lefolyt tanévben is ismétlődött : egyúttal megjegyzendőnek tartjuk, hogy talán épen napjainkban korszerű szükség lenne az ezen bizonyára nem hasznos visszahatású tüne-
ményt okozó különféle körülményeken kellőleg se-
gíteni.

Kisebb fokozatokat nyertek összesen 101, nevezetesen : sebész-mesterit 1, szülészmesterit 8, gyógyszerész-mesterit 83 és szülésznőit 9.

Hogy hallgatóink azonfelül arról — mi az egye-
temi tanulmányozásnál soha szem elől nem tévesz-
tendő fődolog — az öntevékeny buvárkodás s önálló
munkálkodás és kísérlettelnek is okvetlen szüksé-
gességéről eléggé meggyőződék, szintén eléggé mu-
tatja a szorgos könyvtár látogatáson kívül le-
folyt tanévi pályamunkáinak is úgy nagyobb szá-
ma (2-vel), mint kivált nyertes dolgozataik minő-
sége is.

Ugyanis a könyvtárlátogatók száma volt össze-
sen 37584, kik 46,326 művet használtak. Hogy e
szép számhoz az egyetemi ifjuság, a legnagyobb con-
tingenssel járt legyen, és hogy ugyanaz a főváros
többi nyilv. könyvtárait is látogatja, ismert dolog.

A lefolyt tanévre kitűzve volt 17 pályakérdésre
pedig a több oldalról történt kérelmekre, meghosz-
szabbított pályázási határnapig összesen 25 pályamű,
tehát az előző évhez képest 2-vel több érkezett be,
és pedig : a hittudomány kariakra beadatott 8.,
jogtud. kariakra 4, orvosseb. kariakra 5, és a
bölcészetkariakra 8, melyek közül a hittudo-
mányi karnál nyert 3 összesen 125 forintyi, a jog-

tud. karnál 2, összesen 150 frt, az orvosi karnál 5, összesen 270 frt, és a bölcsészeti karnál 4, összesen 200 frt jutalomdíjat.

De tetemesek is voltak azon kedvezmények, melyek méltóbb és szorgalmasb hallgatóinknak ösztönzésül, könnyítés és segélyül szolgálhattak.

Ugyanis ösztöndíjak :

a hittud. karnál	1930 frtban	5 egyén
a jog- és államtud. karnál	18750 "	95 "
az orvostud. "	14250 "	50 "
a bölcsészettud. "	15000 "	75 "

és így összesen 49930 frtban 225 egyén

részesült; — megjegyzendő e helyütt, miszerint a Bésán-alapból a lefolyt tanévben még további 4 ösztöndíj lett 4 karunk számára rendszeresítve; továbbá, hogy a néhai gróf Andrássy Szerafin hagyatékából az orvosi karnak jutott 2450 frtnyi tőke kamatai is egy ösztöndíjra fognak fordíttatni.

A Budapest fővárosa által egyetemünk százados ünnepélye alkalmából nagylelkűleg alapított, a tud. egyetem nevében a Rector által a lefolyt tanévben alakszerűleg elfogadott, és csak ennek vége felé a nagymélt. belügyministerium által kellőleg helybenhagyott, és összesen évi 1000 frtot tevő 3 ösztön- és 2 pályadíj a fővárosi törvényhatóság jelentése szerint csak az 1881/82. tanévben fog először kiadatni.

Továbbá szorgalmi díjakúl kiosztatott :

A Majláth-alapból a lefolyt tanévben első ízben 300 franc #	
A Sztányi- "	242 frt
A Schopper- "	48 "
A Csausz- "	600 "
A Schordann- "	200 "
A Hollitscher- "	100 "

Az Imre-Reseta-alapból	120	frt
A Schmidt- "	30	"
A Szabó- "	15	"
A hittud. házi beiktatási díjjutalékból	87	"
A jogi kariból	200	"
A bölcsészettkariból	200	"
összesen	1842	frt és 300 fr. #

Betegségi segély czímén kiosztatott :

A Pray-Fillinger-Laubhaimer alapítványból	45	frt — kr.
A Kelemen-Imre féleből	8	" 40 "
A Kautz-alapítványból	120	" — "
A Stähly-Bene-Schordann-féleből	600	" — "
A Mitterpacher-Hadaly-féleből	100	" — "
tehát összesen	873	frt 40 kr.

Egész tandíj alúl felmentetett :

A jogi karban I. félévben 131 egyén	3076	frt 50 krral
a II. " 134 "	3192	" — "
Az orvosiban I. " 35 "	957	" 60 "
a II. " 36 "	874	" 65 "
A bölcsésziben I. " 120 "	1905	" 75 "
a II. " 113 "	1735	" 65 "

569 egyén 11742 frt 15 kr.

tandíjösszeg alól.

Végre féltandíj alúl felmentést nyert :

A jog- s áll. karban I. félévben 61 egyén	661	frt 50 kr.
a II. " 69 "	784	" 35 "
Az orvosiban I. " 18 "	300	" 82 ¹ / ₂ "
a II. " 22 "	271	" 42 ¹ / ₂ "
A bölcsésziben I. " 58 "	355	" 12 ¹ / ₂ "
a II. " 48 "	429	" 12 ¹ / ₂ "

276 egyén 2802 frt 35 krnyi

tandíjösszegeből.

Tehát mindkét félévben összesen 845 felmentés történt 14544 frt 50 kr. tandíjelengedéssel.

Szabadjon itt melleleg megjegyeznem, hogy a befizetett tandíjak összege I. félévben 64892 frt 10 krt, II. félévben 57285 frt 37 $\frac{1}{2}$ krt, tehát egész tanévben 122177 frt 47 $\frac{1}{2}$ krt tett, mely összegből az állampénztárt a tanárok illetménye után s százalék fejében, valamint a helyettesítések után szabályszerűleg 7379 frt 61 $\frac{1}{2}$ kr. illeti meg.

A minél szorgosb kiképeztetésrei ösztönzés és segélyezés eme rovataihoz örvendő csatolhatjuk azon egyetemvégzett, nagy reményű kiválóbb jelesb-jeink szép jegyzékét is, kik szaktanulmányaiknak külföldön többoldalúvá tétele s folytatására lettek támogatva többnyire nagyobb összegekkel; ilyenek: Dr. Nagy Dezső 600 frttal és dr. Klein Ede 500 frttal, kik jogi tanulmányokkal foglalkozandanak; továbbá dr. Haberern Pál, 120 aranyval és bankjegyekben 352 frttal a Bene-féle alapból, dr. Szabó Dénes 600 frttal és az 1881/82. tanévre 1200 frttal, dr. Pertik Otto, 600 frttal, dr. Hamburger Adolf és dr. Lechner Károly egyenkint 1000 frttal a Schordann alapból, kik az orvos-sebésztudományt mivelendik, végre: dr. Riedl Ferencz, dr. Örley László és dr. Ilosvay Lajos tanárjelöltek, egyenkint 1200 frttal, kik a bölcsészettudományi kar által képviselt némely szakokban buvárkodandanak.

Hogy pedig részint az önképzés, részint a segélyezés terén egyetemi polgáraink különféle egyletei is — melyek az ifjúság testületi szellemének leghívebb vissztükrei — a lefolyt tanévben újult lelkesedéssel, s mind észrevehetőbben komolyabb érettséggel szintén derekasan közreműködtek; — eléggé bizonyítja talán, hogy egyrészt a tudomány

s műegyetemi olvasókör, melynek az egyetem összes hallgatói közül 350 tagja volt, és mely tanév vége felé tartott IV. rkív. ülésében többi közt kebelében egy betegsegítő egyesület létesítését is tervbe vevé, nemcsak gyarapodó könyvtára kellő rendezése körül kifejtett, és minél nagyobb mérvű további gyarapítására irányzott dícséretes gondosságának adott különfélelékép kifejezést, hanem az idén rendes tudományos szakvitatkozásain kívül több irodalmi martinée-t is rendezett, melyeket kikért engedélyemmel vendégek előtt is dísztermünkben megtartott; továbbá a hittud. hallgatók magy. egyházirodalmi iskolája, mely ez évben 50 éves fennállását ünneplé, és 26 tiszteleti, 380 fizető részvényes s 42 rendes tagot számlál, 4450 kötetre terjedő, s ez évben végleg rendezett könyvtárral is és mintegy 3000 frt vagyonnal bír, — nemcsak 62 legnagyobb részt eredeti és prózai dolgozatot olvasott fel üléseiben, hanem 322 lapra terjedő ez évi kiadványában is, mint szokta, több ily dolgozatot publikál is; ¹²⁾ nemkülönben az orvostanhallgatók segélyző és önképző egyesülete is — a titkári évi jelentés szavai szerint, ¹³⁾ az önképzést illetőleg 21 évi fenállása óta eddig egy évben sem elért eredményt (12 értekezés) képes valódi fénypontként felmutatni; — másrészt pedig a jog-orvos-, bölcsészet- és gyógyszerészethallgatók segélyegyletei tetemes segélyösszegekben részesíték tantársaikat, jelesen :

¹²⁾ Emlékkönyv. stb. LV és 269 lap. Budapest, 1881.

¹³⁾ Kimutatás a budapesti m. kir. tud. egyetemi orvostanhallgatók segélyző s önképző egyesületének 1880/1. tanévi működéséről, Budapest, 1881. — 8 lapon.

a joghallgatók segélyző egyesülete, mely I. félévben 240, II-ikban 69 tagból állott, s jelenleg ez évi 5586 frt 33¹/₂ kr. gyarapodással közel 32,000 frtnyi vagyonnal rendelkezik, — összesen 67 joghallgatót segélyezett 1010 frttal ebédjegyekben, és 806 frttal készpénzben;

az orvostanhallgatók segélyző- és önképző egyesülete, mely 247 tagból állt, s jelenleg 904 frt 51 kr, gyarapodással 25902 frt 55 kr. vagyonnal bír, azonkívül könyvtárát 204 kötettel szaporítá, összesen 248 tagot 1412 frttal havi segélydíjakban, 16 egyént 552 frttal tandíjkölcsönök és 22 egyént szigorlati kölcsönökben részesített;

a bölcsészethallgatók segélyző-egyesülete, melynek 160 tagja volt, s mely csak 3200 frtnyi vagyonnal rendelkezik, — 11 egyleti tagot 120 frt végleges segélyben részesített, 602 frtot tagjai közt kölcsönkép osztott szét, és 38 egyénnek ajánlataival nevelői állásokat szerzett;

a gyógyszerészettan-hallgatók segélyző-önképző-egylete pedig — melynek az I. folyamból 29, a II-ikből 46, és így összesen 75 tagja volt, — összesen 650 frtnyi segélyben részesített nyolcz tagot.

És midőn ezeket szíves örömmel registrálom, egyúttal ép oly készséggel teljes méltánylásomnak adok kifejezést kivált azon lelkes derék ifjaknak általam közelebb ismert e részbeni szép érdemei iránt, kik társaik bizalmából ezen egyletek élére állíttatva s ügykezelésükkel megbizatva, azt ép oly lelkiismeretes pontosság és buzgalommal, mint egyúttal az iránt biztosítékot nyújtó tapintattal is vitték, hogy a köz-

élet terén is majd felőlük méltán ápoltt várakozásaink üdvös teljesezésbe fognak menni.

A nmélt. vallás és közokt. ministeriumtól leérkezett különféle rendeletek között volt összesen 9 szabályrendelet is, melyek közül

kettő (1880. decz. 4. 32223. sz. és 1881. márcz. 15-kén 6691.) az előadási szorgalmi időnek ezentúl lehető kiterjesztését és a beiratkozási ügyek s a kisebb szünidők szabályozását czélozza;

kettő (1881. évi febr. 20-án 4367 és 1881. évi 15410) az egyetemi könyvtár helyesb ügykezelésére;

kettő a szülésznők tanfolyam czélszerű rendezésére s a szülésznői felvételére (1880. junius 4-kén 15913. sz. és 1881. május 12-én 13624. sz.) vonatkozik;

egy az egyetemi segélyegyletek vagyonának ezentúl miként történendő kezelését (1881. márcz. 16-án 7646) írja elő;

egy nemesak az alapvizsgálatoknak, hanem ezen túl a joghallgatók államvizsgálatai eredményének is a leczkekönyvekbe az elnökök által történendő bejegyzését rendeli el (február 12-én 1881. évi 3398. szám);

egy pedig a nagymélt. pénzügyministeriummal egyetértőleg úgy az alap- s államvizsgálatokról szóló leczkekönyvi záradékok vagy azokról kiállított külön bizonylatoknak, valamint a végbizonyítványok bélyegilletékeit is szabja ki.

Az egyetem tanácsához összesen 4160 ügydarab került, melyekből 143 tanácskozási tárgyképen intéztetett el 8, sőt folytatásokkal 11 rendes és 3, illetve folytatásokkal 6 rendkívüli, valamint 9 bi-

zottsági ülésben; elnököleg pedig 4017 folyóügy nyert elintézését.

Tudori oklevél a négy tiszteletivel együtt 300, jubilaris 4, sebésztudori pedig 13, tehát összesen 317; távozási és végbizonyítvány a hittudománykari hallgatók részére 18, jogkariak számára 320, orvoskariak részére 171, bölcsészethallgatók számára 101, tehát összesen 604 állíttatott ki.¹⁴⁾

A tanulmányi, fegyelmi s leczkepezésszabályzat némely szakaszai kellőleg módosítva lettek; az egyetemi könyvtár ügyviteli szabályzata pedig lényegesen és czélszerűbben átdolgoztatott.

Figyelemre méltó előbbiben a beiratkozási ügymenet szigorítása¹⁵⁾ és a fegyelmi eljárás némi módosítása; — utóbbiban pedig a könyvbeszerzések czélszerűbbé tétele, a könyvtárlátogatás és kikölcsönzéseknel tapasztalt visszlések lehető meggátolása.

Mindkét szabályzat a nmélt. ministerium külön rendeletei által megerősítettett.

Az egész tanéven át csak egyszer jött az egyetem tanácsa azon sajnos helyzetbe, miszerint teljes érvényben álló legfelsőbb és magas rendeletekre hi-

¹⁴⁾ Részletesen: hittudománykariaknak 18 végbizonyítvány, jogkariaknak 26 távozási és 294 végbizonyítvány, orvoskariaknak 36 távozási és 135 végbizonyítvány, bölcsészethallgatók számára 11 távozási és 90 végbizonyítvány.

¹⁵⁾ Ezen intézkedés üdvös hatását eléggé világítja meg azon körülmény, hogy míg I. félévben az egyetem tanácsához s a nmélt. ministeriumhoz utólagos beiratkozási kérvények száma 178-ra rugott, melyek közül 41 folyamodványt elutasítólag kelle elintézni: addig a II-dik félévben már alig 40-en és majdnem valamennyien olyanok folyamodtak, kik elkésésüket kellőleg igazolhatván, a kért engedélyt majdnem kivétel nélkül ki is nyerték.

vatkozva kötelességszerűleg hangsúlyozni kénytelenült: hogy az egyetemi tanács a hozzá tartozó s törvényesen tőle el nem vont egyetemi ügyekben a legfőbb forum, mely azokban végérvényesen határoz, valamint hogy egyuttal felügyeleti hatóság is, mely az összes egyetemi ügyekre nézve szabad betekintési joggal bír.

Továbbá csak egyszer kelle szigorúbb fegyelmi eljárást gyakorolnia a joghallgatókat segélyző egyesület vagyonában előző tanévben elkövetett, s a lefolytnak elején felfedezett nagyobb mérvű sikkasztási ügyben, melyet a kárösszeg megtérítése tekintetében egyébaránt akként sikerült elintézni, hogy a nevezett segélyegylet egyrészt hálával viseltethetik az egyetem tanácsa iránt, másrészt pedig, ez egyszer önkára nélkül okulva üdvös tanulságot vonhat a többi társegyletekkel együtt jövőre nézve.

Egy-kétszer mutatkozott kisebb tévedésekről itt nem is emlékezném, ha csak ez által alkalmam nem nyílnék örömmel constatálhatni, miszerint ezeknél teljesen elegendőeknek bizonyultak elnök egyszerű figyelmeztető felvilágosításai; elvitázhatlan bizonyítékaul ifjúságunk érettségének, fogékonyságának, mindinkább növekvő komolyodásának és az iránt is józan felfogásának, hogy az egyetemi polgár szabadsága és méltóságával korántsem tekint ellenkezőnek, ha a pillanatnyira tévútra került vagy ilyenre készülő idejekorán jóakarólag figyelmetessé tétetik, és előljáróinak jó szándékú — ha kell — akár erélyesebb intelmeiben csak az arravaló törekvést kezdi felismerni és tisztelni, mely az ifjúságban rejlő szellemi tőkét a haza és nemzet javára akarja megmenteni.

A hittudományi kar ügyviteli naplója 290 számot mutat, ezek közül összesen 23 ügy lett ülésileg tárgyalva.

A Horváth-alapítványból — mely jelenleg 25075 frtból áll — az e kar által 500 frt és 800 frt jutalommal kitűzve volt pályatételek egyikére két, másikára egy, s így összesen három pályamű érkezett be, s adatott ki szabályszerű bírálatra; és remélhető, hogy a kinyomatandó nyertes művek ez ízben is egyházi magyar irodalmunk meggazdagodására szolgalandanak.

Figyelemreméltó továbbá, hogy azon pályázatban, — mely a Lackenbacher-féle alapítványból évenként a bécsi, prágai s budapesti tudományegyetemeknél tartatik, kiszemelt héber szövegeknek felügyelet alatt arabsra fordításában áll, és melyben egyetemvégzett fiatal áldozárok vehetnek részt, — e tanévben Csemik Alajos esztergom főegyházmegyei áldozár s budaeörsi káplán lett aránylag legjobbnak talált, s 945 frttal jutalomdíjazott dolgozatával nyertes, ki egyetemünk hittudományi karánál pályázott volt.

A jog- s államtudom. karban 762 ügydarab közül 416 volt tanácskozási tárgy.

Az orvos-sebésztudományi karban 495 folyó ügy közül 252 intéztetett el ülésileg, azonfelül 43 törvényszéki orvosi felülvéleményezési tárgy is fordult elő.

Azon, bizonyára fontos ügyek s a nmélt. ministeriumhoz felterjesztett megállapodásokról, melyek e karnál lefolyt tanévben is gyakoribb u. n. értekezletekben szoktak előfordulni, — közelebb saj-

nosan nem szólhatok, ámbár egyetemi ügyek; mert róluk az egyetemi tanácsnak hivatalos tudomása még utólag sem lett.

És itt akarva nem akarva elkerülhetlenül hivatali kötelességünknek tartjuk megjegyezni, miszerint érkezettnek tartjuk az időt, hogy az egyetemi kórodák és a központi épületen kívüli intézetek viszonya az egyetem hatóságaihoz szervezetünk szellemében most már mielőbb szabályoztassék, és az átmeneti folytonos változások és nehezségnél fogva eddig némileg indokolva volt kivételelességeknek a mindinkább felmerülő zavarok, félreértések s kellemetlenségek kikerülése és correctebb s egyöntetűbb ügykezelés végett is immár vége vettessék.

A bölcsészettudományi karnál végre az 1100 ügyszerű közül 676 volt ülési tárgy.

Hogy ezen sokszerű elfoglaltság dacára mégis mennyire törekedtek tanártársaink nehéz s majdnem minden idejüket igénybevevő tanári foglalatosságaikon kívül a szaktudományt különféle alakban az irodalom terén is előbbrevinni és terjeszteni, kiderül azon ez évben is öröndetes terjedelmű jegyzékből, melynek külön kinyomatása és egyetemi kiadványaink illető füzetébe felvételéről gondoskodtam.

Hol egyetemünk összműködéséről van szó, ott úgy központi irodánk, gondnoki s quaesturai hivatalunknak, mint könyvtárunknak is kivétel nélkül ügybuzgó derék tisztai személyzetéről is megemlékezni kellvén : szívesen regisztrálom, miszerint a mindinkább halmozódó teendők közepett kifejtett fáradásaik s lankadatlan ügybuzgalmuk iránti méltó elismerésünk kifejezésére Erdey Antal tanácsjegy-

zönk, alapítványi kezelőnk s összes államvizsgálati bizottságaink tollnoka, egyetemünk százados ünnepélykor teljesített rendkívüli szolgálataiért s az ünnepély leírásának szerkesztéseért — az előző évi egyetemi tanács felterjesztésére 750 frtnyi jutalomdíjban részesült, és a mult tanévi tanács egyértelmű határozatából a más nagyobb egyetemeken is divó, s azért ránk is illett iroda-igazgatói czímet nyerte.

Továbbá buzgó gazdasági gondnokunk Mlinkó József részére a különféle egymástól távolabb is eső kórodák és intézetek közt, — bőven kamatozó időnyerés okából költséggel történt — most szükségesb gyorsabb közlekedhetés végett a teljes rendbejövés idejeig évi 100 frtnyi összeg utalványoztatott.

Ügyszintén pontosságuk s rendkívüli munkásságukért jutalomra érdemeseknek találtattak Wurmb Imre egyetemi quaestor 350 frttal, Vörös Ákos quaesturai ellenőr 200 frttal és Fácsonyi Gyula quaesturai díjnok 60 frttal, a két könyvtári díjnok napidíja pedig 1 frt 50 krról 1 frt 75 krra emeltetett.

S itt ismét alkalmilag szabadjon megjegyeznem, hogy az egyre szaporodó teendőknek valóban már túlhalmozottsága miatt mindenekelőtt a központi rectori iroda személyzete lenne legalább is egy segédtsízt vagy díjnokkal, az ügymenetnek nemcsak óhajtandó gyorsítása, de sokszerűen hátrányos fenem-akadása céljából is okvetlenül szaporítandó.

Egyetemi könyvtárunk a f. évi aug. 18-án szasz gyengélkedés után elhúnyt Litassy Józsefben szakképzett s fáradhatlan buzgalmu II-ik tiszíjtét vesztette sajnosan; helyére szabályszerű előmozdíításkéí az egyetem tanácsa által Kudora Károly III-ik tiszí

lett ajánlva; a harmadik tiszti állomás betöltéséről a jövő egyetemi tanács fog gondoskodni.

A különféle szolga s kórodai ápolószemélyzetre nézve elég sok változás történt, nyugalomra lépés, elbocsátások, új nevezések és felfogadások, nemkülönben a felmerült új indigentiáknak megfelelő szaporítások által is.¹⁶⁾

Azon eddig összesen 12 szürke nénéhez, kik eddig az I. sebész-kórodán a betegeknek úgy ápolása, mint élelmezése körül valódi önfeláldozással maguknak annyi érdemet szereztek, a lefolyt tanévben, aránylag elenyészőleg csekély havi díjak mellett, még további 14 néne járult: 10 az ujon megnyílt II. belkóroda betegek ápolására, 2 konyhai, 2 pedig a ruhamosási szükségletek ellátására, úgy hogy jelenlegi létszámuk 26.

Róluk mint dícséretekre nem szorulókról csak annyit jegyzek meg, hogy buzgólkodnak az egyetem nem csekély hasznára!

Szükségessé tették eme szaporítást a taneszkö-

¹⁶⁾ Az összesen 49 különféle szolga közül lefolyt tanévben Eskulics György nyugalmaztatott; kettő illetlen üzérkedés s magaviselet miatt rögtön elbocsátatott; összesen 9 esetben a szükségessé vált felfüggesztés üdvös, mert gyökeres javulást eredményezvén, egyuttal az új feltételek alatti visszafogadást tette méltányossá; ujon kineveztetett összesen hét, közülök 3 a tanév elején megnyílt II. belkóroda számára, egy pedig az ujon engedélyezett könyvtári segéd-szolgai állomásra. Azonkívül az I. belgyógy és a szemészeti kórodák ápolószemélyzete 2-vel és a különféle kisegítő szolgaszemélyzet 7 gyarapodott. Kétséggkívül sok érdemes s buzgó szolgánk közül többen segélyben is részesültek: így Kompfi Jenő bölcs. kari pedellus 60 frttal, Bokon Pál szolga s egyuttal központi házmester 60 frttal, Vavrek Gusztáv állattanintézeti szolga 150 frttal, Gál Mátyás jogkari és Rajzó József bölcs. kari segéd-szolgák 50—50 frttal segélyeztetettek.

zeinkben a lefolyt tanév alatt is örvendetesen ismét történt tetemes gyarapítások.

Intézeteink száma nagyobbodott, új helyiségek szereztettek és új üdvös intézmények lőnek életbe léptetve, mely valóban lelkesítő újabb szép alkotásokat is kivált egyetemünk mindenképi emelése körül lankadatlanul fáradozó, fenkölt szellemű, semmi nehézségtől vissza nem riadó, erélyes és évkönyveinkben rég megörökített nevű közoktatásügyi minis-ter urunk ő nagyméltóságának köszönhetjük leginkább, valamint azon mind észrevehetőbben szélesb körben terjedő, az iránti örvendetes belátásnak és mindinkább kifejezést nyerő mélyebb meggyőződésnek, miszerint a másban talán bármennyire indokolt takarékosági tekintetekből fukarkodások és elodázások, a tagadhatlan tapasztalás és kulturtörténelem tanubizonyosága szerint mindig és mindenütt legbővebben kamatozó tudományosság és ebből élő közmiveltség kivált ma elvitázhatlanul első sorban döntő ügyeinek előmozdításában — a valódi érdekek minden oldalról mélyebb fölfogása mellett és nem a pillanatnyi látszat szerint ítélve — *csak a fizikai lehetlenség határainál kezdődhetnek*; azon tér levén ez, hol a pillanatnyira látszólag elnyelt értéktőke csakhamar annál nagyobb, termékenyebb, sőt ma még nagyobb nemzeteknél is a nélkülözhetlen létjogosultságot biztosító szellemi tőkévé értékesül, mely nélkül semminémű jólét legalább állandóan fel nem gyümölcsozhatik.

Mindjárt tanév elején az üllőiúti telepen ujon-épült, s valóban mintaszerű II. belgyógykóroda nyílt meg, nem ugyan ünnepélyesen, mint az ébresz-

tendő közérdeklődés és fontos esemény emelésére illetl és óhajltandó lett volna, hanem egész csendben, mint annak idejében az átellenes I. sebészlkóroda. Körülbelül úgy mint az I. sebészlkórodán 80 beteg-ágyra berendezett helyiségei csakhamar meg lehetőszen meg is teltek részben fizető, nagy részt ingyen ellátott betegekkel. Megjegyzendő, hogy valamint az I. sebész, úgy e kórodánál is egy 2-ik tanársegédi állomás is rendszeresített.

Utána életbe lépett a tananyagát, kikért orvosi jelentések folytán a főváros különféle részeiben felkereső, u. n. policlinicum intézménye is; nevezetesebb betegeinek elhelyezésére ideiglenesen 600 frtnyi bér mellett egy statio-utczai kisebb helyiség béreltetett egyelőre 6 betegágy befogadására; azonban tágasabbal fog rendelkezhetni a jövő tanévben az évi 6000 frttal kibérelt bodzafa-utczai báró Simonyiféle házban, hol egyuttal az orvostanhallgatóktól ezentúl illően külön tanítandó szülésznők számára létesített II. szülészeti s nőgyógyászati kóroda is el lesz helyezve. A 12000 frtnyi utalványozott költséggel történő czélszerű adaptatiók és felszerelések közel állnak befejezésükhöz.

Üdvös működése nov. 1-től összesen 314 beteg nőre terjedett ki, és a nehezebb esetekben szükségessé vált sebészszülész mütétek száma eddig 34 volt.

Ezen üdvös reformok miatt átmenetileg a lefolyt tanév szorgalmi ideje alatt szünetelnie kellett a szülésznői tanfolyamnak, mely mintegy pótolólag május 1-től kezdett beiratások mellett a nagy szünidőkre lett áttéve, és folytattatik majd legkésőbb szept. 25-ig; a már rendesen menendő 1881/82. évi

tanfolyamra mindazáltal nemcsak a beiratások folytathatnak teljesen szabályszerűleg, hanem az ujonnevezett külön r. tanár által tartandó előadások is akadálytalanul.

Mintegy új helyiséget nyert a II. sebész-kóroda is a nmélt. ministeriumnak a főváros törvényhatóságával kötött azon szerződésnél fogva, mely szerint évi 2000 frt bér mellett egyelőre 5 évre ugyanazon helyiségek lettek a szt. Rókuszkórházban egyetemi használatra átengedve, melyek eddig dr. Lumnitzer Sándor ny. r. tanár, mint kórházi főorvosnak álltak rendelkezésére. Végre az egyetemi könyvtár is — melyről mint a szellemi kincsek valamennyinket érdeklő köztárházáról talán legelől kellett volna szólnom — szintén nyert a tanév vége felé új helyiségeket a középtanodai tanárképezdének a könyvtár-épület II. emeletéről történt kiköltözése folytán, még pedig 3 nagy termet és 2 szobát, melyeknek az utalványozva lett 3500 frttal történő felszerelése nem-sokára befejezve lesz.

Fáradhatlan lelkes könyvtárigazgatóknak az egyetem tanácsa által a nmélt. közoktatásügyi minister úrhoz pártolva felterjesztett kérelmére Konstantinápolyban kellő lépések tétettek Corvináink¹⁷⁾ eredeti kötéseinek megszerzése iránt; azonban a nmélt. külügyministeriumnak a nmélt. közoktatásügyér úr által tanév vége felé közölt¹⁸⁾ jelentése szerint sajnosan minden eredmény nélkül azért, mert a legszorgosb nyomozás mellett sem sikerült akár csak

¹⁷⁾ L. Catalogus Codicum Bibliothecae Universitatis R. Scientiarum Budapestinensis. Budapestini 1881.

¹⁸⁾ 22218. sz. a. 1881. évi jul. 30.

nyomukra is jutni. Egyes munkáknak egyéb adományozásai közül hálás köszönettel ki kell emelnem, hogy főmagasságú dr. Simor János bibornok-érsek s herczeg primás úr az esztergomi főszékesegyházi kincstár le is fényképezett nevezetes régiségeinek leírását tartalmazó és saját költségén fényesen kiállított monumentális egy kiadványnyal, dr Vámbéry Ármin ny. r. tanár úr pedig „Boro Boudour“ című, s Jáváról szóló egy nevezetes, ritka könyváruusi úton szintén nem kapható és nagyértékű díszművel ajándékozáék meg nagylelkűleg lefolyt tanévben könyvtárunkat, mely különben összesen 1456 művel gyarapodott 2265 kötetben.¹⁹⁾

Megjegyzendő itt még, hogy a befejezéséhez immár szintén közel álló rendezéssel járó némely teendők végzésére ideiglenesen dr. Medveczky Frigyes m. tanár vállalkozott, kinek e fáradozásaiért évi 600 frtnyi tiszteletdíj utalványoztatott.

Ezen elősoroltakhoz méltán sorakozik még egy készülő ilynemű gyarapodás is; t. i. foganatba vétett nem rég az üllőiúti telepen az I. sebészi és II-ik belgyógykórodákat összekötendő középépületnek is körülbelül 3 évre tervezett felépítése is, melyben a szemészeti klinikán, a gyógyszerzeti, élet s körvegytani intézeteken kívül helyetfoglalandnak az orvoskari dékáni hivatal s könyvtár, szigorlati s egyéb orvoskari hivatalos termek, s a gazdasági gondnokság is.

Minélfogva történt, hogy az orvoskari dékáni hivatal s könyvtár, valamint a gondnokság is korábbi

¹⁹⁾ L. A budapesti kir. m. tudomány-egyetem könyvtárának címjegyzéke. V-ik darab. Budapest 1881.

dunautczai lakhelyüket felmondás következtében elhagyni kénytelenülvén, és így másról gondoskodni kellvén, az ezen célra kiszemelt, s a kálvintérre néző soroksárutczai s üllőiúti sarokház első emelete csak három évre lett kibérelve, t. i. azon időig, míg a fennemlített középépület elkészül.

A vegytani intézetnek is az Eszterházi utcára néző részeiben tetemesb, de közelebb nem ismert, mert közölve nem lett átalakítások és kiegészítések eszközöltetnek.

Mindenféle egyetemi épületről levén szó, lehetetlen, hogy eszünkbe ne jusson a központi épületnek is már 23 év óta semminő javítás s tisztogatásban nem részesült külseje, melynek, valamint a vele kapcsolatos egyetemi templomnak legalább tűrhető állapotba hozataláról és már szétmorzsolhatóságig elmúlt egyes részeinek veszélytelenítéséről okvetlenül gondoskodni kellett, és a nagyrészt már fogantatott ez iránybani munkálatok legközelebb be is fognak fejeztethetni. Ugyanezen központi épület helyiségeiben még mindig igen érzett, s a tanügyre elég hátrányos szegénységünk miatt pedig a jog s államtudományi karra nézve nemcsak némi helyiségi változtatások lettek szükségesekké, hanem vizsgálati s tanári termeinek illendőbb s czélszerűbb új felszerelése is elodázhatlan volt.

S ha még hozzáadom, hogy ez évi tavasszal a II. belkőroda utczai része és udvara az I. sebész-kóroddával hason módon, valamint a vegytani intézet egy része is parkirozva lett, és talán nem alaptalan várakozásunkat fejezem ki az iránt, hogy a nmélt. minster úr által elrendelt szakértői szemlék és előké-

születek legbiztosb előjelei a növénykert roncsolt épületeire is várakozó legközelebbi gyökeres javításoknak : akkor — a csekélyebb dolgokat mellőznöm kellvén körülbelül elmondtam mindazt, a mi e rovatban érintendő volt, és átmehetek záradékul még azon felette czélszerű intézkedések jelzésére, melyek az egyetemi kórodákon ápolt betegek eddigi élelmezése és ruháiknak mosatása iránt kötött szerződések lejártával ezen fontos ügyekre nézve felsőbb helyről történtek : értem a kórodai élelmezésnek és ruhamosatásnak elrendelt ezentúli általános házilagosságot, mely előbbi is a nagy szünidők alatt, úgy mint ez eddig az I. sebészkórodán történt, tényleg meg is kezdetett.

Hogy az élelmezés is — melyről még most adatok hiányában tüzetesen nem szólhatni, mégis az I. sebészkórodán szerzett tapasztalatok után a szürke nénék lelkiismeretes gondossága mellett előnyösen fog vitetni : arra eléggé mutatnak azon adatok is, melyek a házilagosságot nyereségeit már is világosan feltüntetik.

Eltékintve attól, hogy előbb folytonos volt a panasz, most pedig még egy ízben sem történt, érdekes lesz tudni, miszerint noha a kórodai beteglétszám tetemesen nagyobb volt, pl. a szemészeti kórodán kétszeres ; daczára annak, hogy 26-tal több volt az ágyszám, mint előbb ; daczára annak, hogy most úgy a nagy, mint a kisebb szünidők alatt is foly a mosatás s a ruhák desinfectiója is növelte a kiadásokat : mégis, — míg a válalati úton történt mosatás mindig 4000 frt költséggel járt, addig most a sokkal több, ruhakímélőbb s tisztább házilagosságot 269 frt 62

kkal került kevesebbe. Emlékezni szoktak a rectori beszédek a még hiányzó tanszékek felállításáról, az üresedésben levők betöltéséről is.

A sok örvendetesnek, melyet mellőznöm nem lehetett — amúgy is hosszúra nyúlt felsorolását még ezen, habár mennyire fontos tárggyal megtoldanom feles lenne : midőn egyrészt tudvalevőleg az országgyűlés e célra egyelőre évi 6000 frtot már mult évben szavazott meg, másrészt meg egyik ministeri leirat²⁰⁾ amúgy is felsorolja a legközelebb felállítani tervezett új tanszékek szép sorát, melyek közül az anthropologiai biztos tudomás szerint legközelebb leszen egyetemünk bölcs. karában képviselve, — egy másik leirat pedig²¹⁾ eléggé gyaníttatja, hogy az újkor felette fontos történelmi tanszékére nézve is a nmélt. minister úrnak szintén nem sokára foganatosítandó határozott szándékai lehetnek.

Azon összegek, melyek a lefolyt tanévben az egyetemi tanításra, u. m. valamennyi tanszék, intézet és kóroda ellátására, épületek fentartására és házi szükségletekre, nemkülönben személyi járandóságok és nyugélvezményekre fordítottak, vagyis az egyetemi kiadások főösszege 467209 frt, melyhez az egyetem saját alapjából 201,305 frttal, az állam pedig 265904 frttal járult. A részletes kimutatás függelékben történik.

Mélyen Tisztelt Gyülekezet !

Ezek után úgy hiszem e helyütt eléggé vázlatoztam a mult tanévi adatok, események s működé-

²⁰⁾ 37286. sz. a. 1880. decz. 27.

²¹⁾ 15812. sz. a. 1881. máj. 30.

sünk összképét, és constatálnak mondhatom, talán szerénytelenség nélkül, hogy az elég mozgalmas s eseménydús lefolyt tanév méltó nyitánya volt egyetemünk újjáalakíttatása egy új századának, — méltó nyitányév volt, melylyel egyuttal egyetemi önkormányzatunk visszaállításának 3-ik évtizedébe is léptünk. Nem a kedvező vagy kedvezőtlen közt hullámzó alanyi vélekedésről, hanem tagadhatlan tényeken alapuló, tehát tárgyilagos logikai kényszerűségről van a szó, midőn örömmel hangsúlyozhatom, miszerint anyaintézetünk fontos culturalis küldetésének évről-évre serényebb betöltésében, lankadatlanul ez évben is előhaladott, és a rá fordított anyagi áldozatokat szellemileg bőven kamatoztatva csakugyan mindinkább bebizonyítja beváltja, mit felőle akkor még mostoha körülmények közt 9 év előtt jósolt, ígért egyik elődöm e szavakkal :

„Ne cseppenként nyújtsa olaját az egyetem mécsének, hanem egy nagy elhatározással emelje ki azt az ország és törvényhozása pirító szegénységéből, fél-ségéből, tehetetlenségéből . . . Történjék ez, majd meg fogja látni haza és külföld egy-két lustrum alatt, mint törendi szét békóit ezen a szegénység sziklájához lánczolt Prometheus, és mint teremtené oly egyetemet, mely joggal foglalhat helyet régi szerencsésb testvérei mellett!“ — — —

Ismétlem szerénytelenség nélkül s gyanubaesés félelme nélkül hangsúlyozhatom ezt annál is inkább e helyről én, mert hiszem jól tudom és tudja mindenki, hogy épen ily eredmények létesítése nem is egyesek műve lehet, hanem az arra hívatott összes tényezők lelkes és szerencsésen találkozó összműködé-

sének kellő eszközök melletti tömegselekvése csak kivált a szellemi haladás e nehéz s lassú terén.

S azért természetes, következetes, sorrendet tartok, midőn az eredmény kiemelése után Alma Materunk nevében mélyen érzett hálánknak adok ünnepélyes kifejezést e tekintetben legalább azok iránt, kik az egyetemen kívül első sorban ügyeinknek oly kegyes intézői, sikeres működésünk lehetővé tevői és jóakaró előmozdítói. Ünnepélyes kifejezést adunk mindenekelőtt hódolatteljesen felséges urunk királyunk iránt legmagasb pártfogása s egyetemünk iránti kiváló érdeklődéseért; tiszteletteljesen a nemzeti önálló kormány iránt, különös gondosságaért s kivált a közoktatási ügyek élén díszlő nmélt. minister úr iránt csüggedetlen fáradozásaiért, és valamint korábbi úgy ez évi számos alkotásaért is, melyek egyetemünk kebelében kivált, neki köszönik léteiket, és öntudatos erélyétől várják a még kellő folytatást; végre a nagyérdemű országos képviselőlet iránt, bölcs nagylelkűsége s állandó munificenciájáért!

És most a mélyen tisztelt egyetemi tanács gazdag tapasztalatú s nagytudományú tagjaihoz szabadon fordulnom, kik közt annyit tanultam, annyi élvezetes feledhetlen órát töltöttem.

Fogadják kérem ez ünnepélyes alkalommal is még egyszer hálás köszönetemet, nemcsak ügybuzgó közreműködésök s bölcs támogatásukért, melylyel elégtelenségemet mindenkor készségesen pótolva a rám bízott tiszt terheit elviselhetőekké tévék, hanem nagyrabecsült szíves hajlamaik s barátságukért, mely rám mint sikerbiztosító oly ösztönzőleg s bátorítólag

hatott, valamint végre kegyes elnézésök s gyengéd előzékenységökért, melylyel fogatkozásaim iránt állandóan viseltettek. Fogadják mély köszönetemet az egyes tanártestületek igen tisztelt tagjai is, kik nem egyszer szíves figyelmeztetéseikkel s barátságos felvilágosításaikkal üdvösen tájékoztattak.

De fogadják ünnepélyes köszönetemet egyetemünk lelkes polgárai is, nemcsak valódi örömemre szolgált és családkozás nélkül részemről szívesen viszonzva is lett irányombani állandó bizalmukért, — mely mellett egymást mindenkor üdvösen megértettük, valamint meglepő módokon is nem egyszer irányomban kifejezett szép és kedves emlékű figyelmökért, melylyel tiszta jó szándékaimat nemeslelkűleg méltányolák : hanem és kivált azért is, hogy míg egyrészt egyébkép is különféle alakban, de többi közt testületi életöket leghívebben visszatükröző önképző egyleteikben is a lefolyt tanévben kiválóbb dicséretes buzgólkodásuk által megmutatták, hogy magasztos feladataik iránt mint a haza leghivatottabb reményei mindinkább komolyabban s méltóbban érzenek, addig másrészt a legcsábítóbb alkalmakkor s legkihívóbb körülmények közt is, mintegy tűzpróbát kiállva, közelismeréssel is találkozott férfias érettséggel, komolysággal s példás magaviselettel egész tanéven át anyaintézetünk reputációjának minden tekintetben szentül megőrzését is folyton szemök előtt tartották.

Vége egyetemünknek kivétel nélkül szakképzett, jellemes derék tisztí személyzete iránt is, nemcsak elismeréssel tartozom, de köszönettel is úgy lelkiismeretes fáradozásaiért, mint rendkívüli ügybuz-

galmaért, mely mellett lehetővé vált, hogy még a már valóban túlhalmozott ügyek menete sem szenvedett soha fenakadást.

És ezzel elérkezett a percz, hogy e díszes rectori székről lelépjek, s a rectori jogart, melyet csorbítlanul megőrizni szent kötelességemnek tartottam, igen tisztelt utódomnak, a jog- s államtudományi kar egyik jeles tagjának átengedjem.

Mielőtt ezt tenném, az 1881/82. tanévi tanács összes tagjait ezennel méltóságaik és székeikbe ünnepélyesen beiktatom, beiktatottaknak nyilvánítom, és díszjelvényeiknek átvételére illetve, tovább megtartása és viselésére felhívom.

Igen tisztelt utódom pedig foglalja el ezen immár őt megillető díszes helyet, kinek kiváló tulajdonai, igazságossága, jellemzilárdsága, bebizonyított ügybuzgalma és tapintata csak javára lehetnek egyetemünknek; — és midőn a rectori díszjelvényeket is átadnám, szívem mélyéből kívánom: adjon a jó Mindenható minél jobb időket, hogy minél kedvezőbb körülmények s előfeltételek között utódom bölcs s erélyes kormányja alatt minél szebb eredmények gyümölcsözzenek anyaintézetünk minél dicsőbb jövőjére és minél nagyobb mindenképi virágzására!

Függelék.

Részletes kimutatása azon összegeknek, melyek az egyetemi tanítás céljaira e tanévben fordítottak:

A. Dologi kiadások czímén.

1. Intézetek, kórodák és irodák szükségleteire:

Az egyetemi templom szükségletére . . .	1200	ft
Rectori, dékáni, gondnoki, kórodai és iro-		
dai szükségletre	850	„
Orvostudományi dékáni helyiségeért	3000	„
Szülőkórodai helyiségeért	6542	„
Füvészkertre	6000	„
Könyvtár átalánya	8000	„
Vegyműhely	3000	„
Természettani intézet	1800	„
Állattani intézet és múzeum	800	„
Ásványtani intézet	600	„
Leíró és tájbondoztató intézet	1200	„
Bondoz- és fejlődéstani intézet	800	„
Élettani intézet	600	„
Orvosi természettan	300	„
Kórbondoztató tanszék	500	„
Kórszövettani „	300	„
Kórvegytani „	500	„
Általános kórtani tanszék	200	„
Gyógyszertani „	500	„
Előkészítő sebészeti tanszék	150	„

Törvényszéki orvostani	300	frt
Közegészségtan és orvosi rendészet átalánya	600	„
Szülészeti tanszék átalánya	250	„
Régiség- és éremtani tanszék	300	„
Kórodai szerek, eszközök stb.	8000	„
Kórodai fehérneműekre	8000	„
Kórodai élelmezésre	20000	„
Gyógyszerekre	6000	„
Kórodai mosatásra	4000	„
Apróbb kiadásokra	1352	„
3 kisegítő szolga a téli idényre	360	„

2. Házi szükségletekre :

Köszén, tűzifa az összes épületek és intézetekre	17000	„
Egyetemi épületek javítására, tartozások és átalakításokra	15000	„
Gázvilágításra „	13000	„
Vízvezetéki költségekre	3000	„
Kémények tisztogatására	600	„

A dologi kiadások összege	134,604	„
B. Személyi járandóságok címén	302,011	„
C. Nyugélvezmények címén	30,594	„

Tehát az egyetem-évi kiadás főösszege	467,209	„
Ehhez járult az egyetemi alap	201,305	frttal
Az állam pedig	265,904	frttal.

TOLDALEK.

AZ EGYETEMI TANÁROK ÉS TANÍTÓK IRODALMI MUNKÁSSÁGA

az 1880/81. tanévben.

I. HITTUDOMÁNYI KAR.

DR. BITA DEZSŐ RT.

Jegyzetek Hoványi „Felsőbb katholicismus elemei“ I. kötetéhez, kiadva a sz. István társulat által 1881.

DR. STANCZEL FERENCZ RT.

I. A kereszténység és az értelmi haladás közti viszony.
(Tanévet megnyitó beszéd.)

II. Mint a „Religio“ egyházi és irodalmi folyóirat rendszeres belmunkatársa, vegyes tartalmú, a kath. egyházat érdeklő ügyekben 104 czikk.

DR. BERGER EV. JÁNOS RT.

Rectori székfoglaló beszéd, egyúttal értekezés a józan, egy bölcsészetnek az ösztudomány jelen állása, igényei s szükségleteihez mért mielőbbi üdvös construálása iránti általános mozgalmak s előkészületekről, valamint az ezek körüli nehézségekről.

Az újjáalakíttatás Cl. évfordulóján ünnepi beszéd és értekezés az ösztudomány jelen állásáról, az ebből folyó tanulságok és jövőben feladatteljes teendőinkről.

Beszéd, melylyel rectori székéről lelépett, egyszersmind a tudomány-egyetem története az 1880/1. tanévben.

DR. BREZNAY BÉLA RT.

Szerkesztette a „Religió“-t évi 104 íven és számos kisebb, nagyobb dolgozatok mellett, közlötte benne a következő tanulmányokat és cikkeket :

Tájékoztató a büntetőkönyv életbeléptetése folytán felmerült vallásügyi kérdések iránt. 1. közlemény.

Világos jog, kétes törvény : mi itt a teendő? 1. közlem. Különnyomásban megjelent Buda-Pest, 1880. Kocsi Sándornál, 8-ad rétű 8 l.

Az igaz a ny . . . a kath. anyaszentegyház. 1. közlem.

Negyven év előtt és most. Visszapillantás a „Religió“ 40 év előtt történt alapítását, az akkori s az előbbi idők sajtóviszonyaira, különös tekintettel a kath. időszaki sajtó viszonyaira. 3. közlem.

Róma jogos ura. 1. közlem.

Czímzetes püspökségeink és a visszaállított hierarchia Bosniában és Herzegovinában. 1. közlem.

Havi szemlék. 9. közlem. 3. sz.

DR. RAPAICS RAYMUND RT.

Egyetemes egyháztörténelem. II. kötet. Közép-kor. Eger 1881. VIII és 575 l.

II. JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KAR.

DR. HAJNIK IMRE RT.

A perdöntő eskü és az előzetes tanubizonyítás a közepkori magyar perjogban. Akadémiai értekezés. Budapest, 1881.

DR. HERCZEGH MIHÁLY RT.

1. „Magyar polgári törvénykezési rendtartás“. Második átalakított kiadás. I. kötet.

2. „Magyar csődtörvény“ 1. füzet (sajtó alatt).

DR. VÉCSEY TAMÁS RT.

Jogirolalmi ismertetések. Jogtudományi közlöny. 1880. 38-ik sz.

A birtoktan újabb irodalma. Jogtud. közl. 1880. 42 sz.

A magyar-osztrák consularis biráskodás. Jogt. közlöny. 1880. 52. sz.

DR. PLÓSZ SÁNDOR RT.

Beiträge zur Theorie des Klagerechts. Leipzig. Verlag von Duncker u. Humblot. 1880. VI és 173 l.

Schreyer Jakab : a perorvoslatok teljes rendszere című könyvének bírálata. Magyar Igazságügy, XIV. köt. 546—554. l.

Néhány szó a polgári törvénykezési rendtartás módosításáról. Magyar igazságügy, XV. 109—114. l.

DR. FÖLDES BÉLA MT.

1. A nemzetgazdaságtan és pénzügytan kézikönyve. Budapest 1881. Zilahy Sámuel.

2. Adalékok a nemzetgazdaságtan történetéhez. Quesnay-Turgot-Smith. Budapest, 1881. Zilahy Sámuel.

3. Cautelen bei Anwendung der statistischen Methode. Wien 1881. Alfred Hölder.

4. Über einige wirthschaftliche und moralische Wirkungen hoher Getreidepreise. Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Jena 1881.

Sajtó alatt : Az agio befolyása, különösen a kereskedelemre és forgalomra. Nemzetgazdaság statisztikai tanulmányok. A m. tud. Akadémia által a Dóra díjjal koszorúzott pályamunka.

Értekezések az angol és francia nemzetgazdaságtan köréből. Kiadja a m. tud. Akadémia.

DR. CSIKY KÁLMÁN MT.

1. „A hazai alkotmány és a jogismeret alapvonalai“, polgári és felsőbb népiskolák számára. A magy. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter megbízásából.

2. „Népünk szaporodása és a gyermekhalandóság.“

Értekezés; megjelent a Protestáns Naptár 1882. évi folyamában.

3. „Nemzetünk jövője.“ Értekezés; megjelent a Székely-egylet 1881. évkönyvében.

4. Több kisebb cikk a „Pesti Napló“ és „Pesti Hírlap“ cz. lapokban.

III. ORVOSI KAR.

DR. LENHOSSÉK JÓZSEF RT.

Sajtó alatt van :

Lenhossék József. Magyarországi, különösen szeged-öthalmi és magyar, római és kelta sírokban talált koponyákról, továbbá egy ugyanott talált spherocephál és hyperchamaecephal kataorhiu koponyáról.

Az igazgatásom alatt álló leíró- és tájboneztani intézetből e következő dolgozat került ki.

Dr. Davida Leo első boneztani tanársegédétől : Über die Multiplizität der lumbalen und sacralen Spinalganglien.

Centralblatt für die medizinischen Wissenschaften 1881.

Az ágyéki és kereszt-gerinczagi dűczok többszöröségéről.

A m. t. Akadémia értekezései X. köt. XVI. szám 1881.

Ugyanaz : Kivonatban az Orvosi hetilapban. 1881.

DR. JENDRÁSSIK JENŐ RT.

1. Jendrássik Jenő tnr. A magától sorakoztató esőmyographium és alkalmazásának vázlata. 7 ábrával. A m. tud. Akademia kiadásában.

2. Regéczy Nagy Imre tr. m. tnr. és tanársegéd. „Adatok a szűrődés tanához“. A m. tud. Akadémia kiadásában. Egy része „A fehérynyeoldatok szűrődéséről“ cím alatt megjelent az „Orvosi hetilap“ 1881-ik évfolyamában kivonatosan.

3. Ballagi János tr. élettani gyakornok. „A gyomor hámsejteiről“. A m. tud. Akademia kiadásában.

4. Mátrai Gábor, orvostanhallgató. „Adatok a zsírfelszívódáshoz a gyomorban.“ A m. tud. Akademia kiadásában.

5. Hutyra Ferencz, orvostanhallgató. „A zsírok átszivárgásáról, nevezetesen az epe befolyása alatt.“ A m. tud. Akadémia kiadásában.

DR. KORÁNYI FRIGYES RT.

Lungenatelektase. Catarrhalische Lungenentzündung. Cavupöse Lungenentzündung. Lungenemphysem. Lungengangron. Lungeninfaret. Lungenoedem.

Értekezések melyet megjelentek a „Real-Encyclopedie der gesammten Heilkunde“ cz. munkának 75—76. sz. füzetében Bécsben.

Ezen kívül a vezetésem alatt álló kórodáról Dr. Pávay Gábor tanársegédttől: A cresotin savas natrium gyógyhatása és alkalmazási módjáról megjelent az orvosi hetilap 1880-ik évi folyamának 40., 41. sz.

S ugyan ez „Über die Anwendung und Wirkung des cresotinsäuren Natron“ a pester medicinisch-chirurgische Presse 1880. évf. 48., 49., 50., 51., 52. számaiban.

DR. BALOGH KÁLMÁN RT.

A fertőző bántalmakról. III. Vörheny. Orvosi hetilap. 1881. 3—5. sz.

Az Orvosi hetilap szerkesztésében résztvesz. Tóth Lajos tr. tanszéki segéd.

Közlemény a gyógyszerzeti intézetből. „Grimault et Cie. cigarettes indiennes au cannabis indica.“ Orvosi hetilap 1881. 17. és 18. sz.

DR. BÓKAI JÁNOS RT.

Dr Bókai János r. tanár vezetése alatt álló pesti szegény-gyermekekórházból 1880/1. tanévben megjelent közlemények:

1. Die Krankheiten des Mastdarmes und des Afters von Dr. Joh. Bókai, könig. Rath und o. ö. Professor. (Handbuch der Kinderkrankheiten. Herausgegeben von Dr. O. Gerhardt. VI. Band. 2. Abth. Tübingen 1880.)

2. Ritka Chorea-eset. Dr. Eröss Gyula segédorvostól. (Orvosi hetilap. 1880. 45. sz.)

3. A neuroretinitis kóroktanához. Dr. Fanzler Lajos, segédorvostól. (Orvosi hetilap. 1880. 52. sz. Szemészeti melléklet 6. sz.)

4. Közlemény a budapesti szegény-gyermekekórházból. A közös fejűtér átfuródása garatmögötti tályog következtében. Dr. Szekeres József kórbonczatani tanársegédétől. (Orvosi Hetilap. 1880. 47. sz.)

5. Zwei Fälle von Atropinvergiftung. Mitgetheilt von Dr. Ludwig Fanzler, Assistent der Anstalt. (Jahrbuch für Kinderheilkunde. 1881. XVI. B. 3. 4. H.)

6. Májtályogok hasi hagymáz után. Dr. ifj. Bókai János segédorvostól. (Orvosi Hetilap. 1881. 17. sz.)

7. Leberabscesse nach Abdominaltyphus. Von Dr. Joh. Bókai jun., Assistent der Anstalt. (Pester med. chirurg. Presse. 1881. Nr. 20.)

8. Nem gümős alapi lágyagyburoklob egy esete. Dr. ifj. Bókai János segédorvostól. (Orvosi Hetilap. 1881. 40. sz.)

9. Fall eines Echinococcus hepatis bei einem 9-jährigen Knaben. Mitgetheilt von Dr. Adolf Stromszky, Assistent der Anstalt. (Jahrbuch f. Kinderheilkunde. 1881. XVII. B. 2. 3. H.)

10. Traumatisches Aneurysma an der Volarfläche der linken Hand. Mitgetheilt von Dr. Adolf Stromszky, Assistent der Anstalt. (Jahrbuch für Kinderheilkunde. 1881. XVII. B. 2. 3. Heft.)

11. Neuere Mittheilungen über Retropharyngeal-Abscesse und Retropharyngeal-Lymphdrüsenentzündungen aus dem Pester Kinderspitale Von Dr. Joh. Alexy, Assistent der Anstalt. (Jahrbuch f. Kinderheilkunde. 1880. XVII. B. 2. 3. H.)

DR. SCHEUTHAUER GUSZTÁV.

Az 1880/1. tanévben dr. Scheuthauer Gusztáv következő munkálatokat közlött :

„Glioma, Makrocephalie, Mikrocephalie“, Eulenburg Medicinische Realencyklopaedia' című munkájában, ugyanott megjelenő félben van „Neubildung“ és „Neuroma“. A Makro- és Mikrocephalia magyar nyelven is jelent meg az Orvosi hetilapban'.

Virchow Archivjának 85. kötet 2-dik füzetében megjelent: „Beitrag zur Erklärung des Papyrus Ebers, des hermetischen Buches über die Arzneimittel der alten Aegypter.“

Mint kézirat nyomtatott: „Der Germanicus des Louvre ein Archimedes“.

DR. FODOR JÓZSEF RT.

1. Egészségtani kutatások a levegőt, talajt és vizet illetőleg, II. és III. rész. (Sajtó alatt).

2. Ugyanaz németül. Braunschweig. (Sajtó alatt).

3. A légfűtés előnyei és hátrányairól. Jelentés a bécsi közegészségügyi kongressushoz. (Sajtó alatt).

4. Ugyanaz németül. (Sajtó alatt).

5. Szerkeszti a Természettudományi Közlönyt.

II. Rózsashegyi Aladár tr.

1. Vizgálatok a levegő áramlásáról a müncheni csatornában. Orvosi Hetilap. 1881. Közeg. és törv. orv. 1. és 2. sz.

2. Über den Luftzug in den Münchener Sielen. Zeitschrift für Biologie. 1881; ugyanaz kivonatban: Sitzungsberichte der kön. bayr. Akad. d. Wissensch. 1881. jan. 9.

3. Könyvnyomdák levegőjéről. Orv. Hetil. 1881. Közeg. és törv. orv. 4. sz.

4. A munkálkodás comprimált levegőben. Orv. Hetilap. 1881. Közeg. és törv. orv. 5. sz.

5. A csatornalevegő mozgásairól. Jelentés a bécsi közegészségügyi kongressushoz. (Sajtó alatt).

6. Ugyanaz németül. (Sajtó alatt).

7. Vezeti a Természettud. Közl. „Egészségtan“ rovatát.

III. Munkácsy Pál tr.

1. Az ivóvíz gáztartalmáról. Orv. Hetil. 1880.

2. Über den Gasgehalt des Trinkwassers. Vjschr. f. öff. Ges. 1881. 2. füz.

IV. Fuchs Dávid orvoshallgatótól.

1. A tisztátalan tej egészségi szempontból. Orv. Hetil. Közeg. és törv. orv. 3. sz.

2. Ugyanaz németül. Pester med. chir. Presse 1880.

3. Kútvíz félismerése a tejben. Orv. Hetil. 1881. Közeg. és törv. orv. 1. sz.

4. Ugyanaz németül. Vierteljsch. f. öff. Ges. 1881. 2. füz. V. Schuschny Henrik orvoshallgatótól.

1. Tápszerek a fővárosi kiskereskedésekben. I. A liszt. Orv. Hetil. 1881. Közeg. és törv. orv. 5. sz.

DR. SCHULEK VILMOS RT.

Munkálatok az egyetemi szemkórodából :

1. Popovics Pál tr. : atropin vagy homatropin ? „Szemészet“ 1881. 2. és 3. sz.

2. Csapodi István tr. : a szembe jutott vasrészecekknek mágnissal történő kivetéséről. „Szemészet“ 1881. 3. sz.

3. Ottava Ignác tr. : szemhéjakon előforduló sarcomacarcinomatodes két esete. „Szemészet“ 1881. 4. és 5. sz.

4. Schulek V. tnr. szerkeszti „a szemészet“ melléklapot az „Orvosi Hetilap“ számára.

DR. MIHALKOVICS GÉZA RT.

1. Általános boncztan. 8-rét 740 l. 544 fametszettel. Kiadta tagjai számára a magyar orvosi könyvkiadó-társulat. Budapest, 1881. Franklin társulat könyvnyomdája.

2. Krause K. : Leiró emberboncztan kézikönyve. Fordította dr. Mihalkovics Géza. I. kötet. 8-rét, 751 lap, 286 fametszettel. Kiadta tagjai számára a magyar orvosi könyvkiadó társulat. Budapest, 1881. Franklin társulat könyvnyomdája.

3. Mihalkovics. A női nemi szervek tájboncztani fekvése. Orvosi hetilap. 1881. 22. szám.

DR. NAVRATIL IMRE RKT.

1. Könyvismertetés, kivonatok, lapszemlék, Orvosi hetilap. 1880—1881.

2. „Sebészeti Adatok“. Orvosi Hetilap 1881.

3. „Sebészeti Adatok“. Külön munka 7¹/₂ ív 8-ad rét. Két grafikai táblával és több fametszettel. Budapest Grill K. bizománya. 1882.

DR. SCHWIMMER ERNŐ RKT.

1880/1. tanév alatt közzétett munkálatai sorozata :

1. Das multiple Keloid. Vierteljahrschrift für Dermat. Wien, 1880, IV. Lief.
2. A bőrbántalmak rendszertanáról. Orv. h. 1881. 1. sz.
3. Über Systematik der Hautkrankheiten. Wien. med. Wochenschrift, 1881, Nr. 9, 10 und 11.
4. Emlékirat a budapesti kir. egyetemen a bőr és bujábántalmak oktatásának rendszeresítése tárgyában. Budapest, 1881, 16. l.
5. „Lepra.“ Czikk az Eulenburg-féle: Real-Encyclopädie der gesammten Heilkunde című munkájában. Wien u. Leipzig 1881, VIII. B.
6. „Leukoplakia buccalis“ u. o.
7. „Miliaria“ u. o. IX. B.
8. A bőrkórtan a nemzetközi orvosi congressusson Londonban. Orv. het. 1881, 37. sz.; németül : Wiener med. Blätter 1881, Nr. 36. u. 37.
9. Orvosi Szemle. Bőr- és bujakórtani rovat. Budapest 1881, a Franklin társulat kiadványa.

DR. BELKY JÁNOS HELYETTES TANÁR.

„Elvérzés a köldökzsinóron“. Orvosi Hetilap.

DR. STILLER BERTALAN MT.

1. „Wanderniere und Icterus.“ Berliner klinische Wochenschrift 1880. Nr. 38.
2. „Herpes psychico-reflectorius és a trophicus idegek kérdése. Orvosi hetilap. 1880. 52. sz.
3. „Floating kidney and Icterus. International journal of medicine and surgery. New-York. 1881. Nr. 3.
4. „A Stenon-féle nyálvezeték lobjáról.“ Orvosi hetilap. 1881.
5. „Über Entzündung des Stenon'schen Ganges.“ Wiener mediz. Wochenschrift. 1881.
6. „Zur Frage der trophischen Nerven.“ Wiener mediz. Wochenschrift. 1881.

7. „Az epehólyag rendkívüli kiterjedésének egy esete.“
A budapesti kir. orvosegyletben tartott előadás. Orvosi hetilap. 1881. 34. sz.

8. „Fall von enormer Ausdehnung der Gallenblase.“
Pester med. chir. Presse. 1881. Nr. 40.

DR. ELISCHER GYULA MT.

1. Petefészek tömlő kiirtás egy esete. Orvosi hetilap 1880. évi f. 17. sz.

2. A méh hüvelyes részének egy ritkább alakja. O. H. L. 1880. 22. szám.

3. A Tupelo szögről. Ugyanott. Ugyanezek németül : a pester med. chir. Presse. 1880. folyamában.

Ismertetések és bírálatok a „Centralblatt für Gynaecologie“, „Revue de Medicine“ és „pester medic. chir. Presse“ című folyóiratokban.

ID. DR. PURJESZ ZSIGMOND MT.

1. A 16. századbeli jelesebb syphiliographok :
a) I. Joannes Fernelius. „Orvosi Hetilap“ 1880. 41., 42., 43. szám.

b) II. Joannes a Vigo. „Orvosi Hetilap“ 1880. 45., 46., 47. szám.

c) III. Hieronymus Fracastorius. „Orvosi Hetilap“ 1880. 49., 51., 52. sz.

d) IV. Nicolaus Massa. „Orvosi Hetilap“ 1881. 5., 6., 7., 12., 15. sz.

2. Könyvismertetés : Die Militärmedizin Homer's v. Dr. H. Fröhlich. „Orvosi Hetilap“ 1880. 1. sz.

3. Könyvismertetés : Das Arabische und Hebräische in der Anatomie von Dr. J. Hyrtl. „Orvosi Hetilap“ 1880. 3. szám.

4. Fordítás : Schmidt, „Boncztan alapvonalai“. Budapest, 1880. Kiadta a Franklin-társulat.

5. Szerkesztés : „Orvosok zsebnaptára“, 1880, 1881. Kiadja az Eggenberger-féle könyvkereskedés.

DR. TAKÁCS ENDRE MT.

A gerinczagi görcsös hűdés. „Orv. hetil.“ 1880. 22. és 23. szám.

Féldoldali izzadás és sorvadás viszonya az idegrendszerhez. „O. h.“ 1880. 50. számban.

A gerinczagi és gerinczaghártyalob fokozatos fejlődésének egy esete. „O. h.“ 1880. 51. szám.

Idegkórtani esetek a gyakorlatból. „O. h.“ 1881. 3. és 4. szám.

Az előhaladó izomsorvadás egy esete. „O. h.“ 1881. 36. és 37. szám.

DR. BABES VIKTOR.

1. Egy az emberi hashártyában talált féregről. (Az orvosok és természetvizsgálók évkönyvében 1880.)

2. Über einen im menschlichen Peritoneum gefundenen Nematoden. (Virchovs Archiv 1880.)

3. Ein Beitrag zur Histologie des Keloids. (Archiv für Dermatologie und Syphilis. 1880.)

4. A betegség okozó bacteriumokról. (Természettudományi közlöny 1881. június.)

5. Adatok a kanyaró kóroktanához. („Orv. het.“ 1881.)

IV. BÖLCSESZETI KAR.

*Dolgozatok és közlemények az egyetemi állattani intézetből,
1880/81-ben.*

DR. MARGÓ TIVADAR RT.

1. „Tanulmányok a Ceratodus miolepis“, A Günther „bonczani és szövettani szerkezetéről“. (Készülőben van.)

2. „Bírálatok“ szakmunkák és tankönyvek felett. (A m. tud. Akademia és a kir. m. természett. társulatnál).

3. „Dolgozatok és közlemények“, melyek a tanár vezetése alatt az egyet. állattani intézetben véghezvitt észleletek alapján megjelentek.

a) „A magyarországi Oligochaetak faunája, F. Terricolae (Rendszertani rész.). 3 könyomatú táblával, Budapest, 1881. (A m. tud. Akad. mathem. és természettud. közleményei XVI. köt.) Dr. Örley László, tanársegédtől.

b) „Adatok a Czinkefélék boncz.- és rendszertanához,“ különös tekintettel a magyarországi fajokra. 1 könyom. táblával. 1881. (Tudori értekezés.) Dr. Madarász Gyulától.

c) „A Polycelis nigra boncztana“. 1 könyomatú táblával. 1881. (Tudori értekezés.) Dr. Roboz Zoltántól.

DR. KERÉKGYÁRTÓ ÁRPÁD RT.

„Magyarország emléknappjai ezeréves történelmében“. 688 l. Kiadja Lauffer Vilmos.

DR. TÉLFY IVÁN RT.

1. Államtudományi irodalom az ujgörögöknél. („Budapesti Szemle“. 47. és 48. sz.)

2. A budapesti kir. orvosegylet által Langenbeckhez intézett üdvözlő iratának latin szövege. („Orvosi Hetilap“ 1880. 46-ik szám.)

3. Homér Odysseájának fordítása folyóbeszédben. 2-ik füzet. IV, 259—VIII, 423. ének. (Budapest, Lampel Róbert kiadása. 1880.)

4. A budapesti kir. orvosegylet latin üdvözlő irata dr. Hyrtl Józsefhez. („Orvosi Hetilap“ 1880, 50-ik sz.)

5. Herodot történeteinek kilencz könyve. Görögből fordítva. 1-ső füzet. I. könyv 1—114 fejezet. (Budapest, 1881. Lampel Róbert kiadása).

DR. HATALA PÉTER RT.

1. „Názáretbe és Lorettóba“. Felolvassa a Petőfitársaság gyűlésén. Megjelent a „Koszorú“ aprilisi s következő számában.

2. „A zsidók Palesztinában.“ A „Magyar Szemle“ májusi s júliusi számaiban.

3. „Vándorlás Palesztinában.“ A „Keresztény Magvető“ februáriusi s következő számaiban.

DR. GREGUSS ÁGOST RT.

1. Beszéd, melylyel a Kisfaludy-társaság közgyűlését 1881. februárban megnyitotta. (A Kisfaludy-társaság évlapjai XVI-dik kötetében.)

2. Összegyűjtött versei. Kiadja az Athenaeum. 1882.

3. Különböző kisebb, verses és prózai közlemények a folyóiratokban és gyűjteményekben.

DR. HUNFALVY JÁNOS RT.

Jelentés a földrajz körében 1880-ban tett munkálatokról. A „Földrajzi közlemények“ IX. kötetében.

A szabad kereskedelem meg a védvám rendszereiről. „Budapesti Szemle“, 1881-iki áprilisi füzetben.

A választások után. Ugyanazon folyóirat szeptemberi füzetében.

Das Zoll- und Handelsbündniss Ungarns mit Österreich und das Quotenverhältniss. Ungarische Revue.

Különböző rövid tudósítások a földrajzi közleményekben, a „Budapesti Szemle“ben, a „Deutsche Rundschau“ s egyéb folyóiratokban.

DR. KONDOR GUSZTÁV RT.

A budapesti m. kir. tud. egyetemen tartott előadásai autographice megjelentek, nevezetesen :

Számelmélet. 1878/79. 4-ed r. 36 ív.

Elemző mértan a síkban. 1878/79. 4-ed r. 34 ív.

Algebrai analysis. 1879/80. 4-ed r. 25 ív.

Másodrendű görbe vonalak. 1879/80. 4-ed r. 30 ív.

Determinansok. 18879/80. 4-ed r. 18 ív.

Egyenletek elmélete. 1880/1. 4-ed r. 27 ív.

Elemző mértan a térben. 1880/1. 4-ed r. 26 ív.

Gömbháromszögtan. 1880/1. 4-ed r. 7 ív.

Nyomatásban megjelent : A magyar tudományos akadémiai Almanach naptári része (1863—1882.).

DR. BUDENZ JÓZSEF RT.

1. „Magyar-ugor összehasonlító szótár“. V. (befejező) füzet. Budapest, 1881.

2. „Bírálatok és kisebb közlések“ a „Nyelvtudományi Közlemények“ XVI. kötetében.

DR. PONORI THEWREWK EMIL RT.

„Egyetemes philologiai közlöny.“ A magyar tudományos Akadémia nyelvtudományi bizottság megbízásából szerkesztik : Dr. Ponori Thewrewk Emil és dr. Heinrich Gusztáv 1881-ban V. évfolyama jelent meg.

„A magyar zene rhythmusa.“ Második javított kiadás. Budapest. Franklin-társulat könyvnyomdája. 1881.

Arany János Aristophanesének III. kötetében a „Bevezetések és a Glossarium.“

„Festus-tanulmányok.“ Az Akadémia I. osztályának 1881. október 3. tartott ülésében bemutatott értekezés.

„Magyar nyelvészeti czikkek“ : Nyelvújítási adatok. Szófejtetések (színig, színültig, színálltig, színjártig. Tűrés-tagadás. Biztonság. Blaháné asszony-féle címezés.) Nyelvőr x 172—176. 70. 85.

Fordítások: „Anakreoni dalok.“ A Bergkféle kiadás szerint a 3., 5., 7., 13., 20., 21., 26. A., 26. B., 27. B., 27. C., 29—34., 45., 50., szám.

Pseudo-Theokr. 30. Simonid. 92. Meleag. 28. Euen. 2. Pallad. Auth. Pal. 255. Lucill. Auth. Pal. V. 257. 264. Mind az „Egyet. phil. közlönyben.“

Euripides Melanippe-jének töredéke. Arany Aristoph. III. 4. lap.

Naevius Tarentilla fr. II. 76. Saját sírverse. Plautus Capt. epilógja. Saját sírverse. Ennius Ann. VII. 221—4. Trag. 353. sat. 6—7. Saját sírverse. Pacuvius saját sírverse. Accius Chrysipp. fr. IV. 267. Philoct. fr. XXI. 568. Volcatius Sedigitus canonja. Q. Lutatius Catulus epigrammája. Augustus epigrammája. Martialis III. 56. Muretus epigrammája. A Riese-féle Anthologia Latina-ból 30., 796., 877. sz. és II. Praef. p.

XLIII. Római katona-dalok. *Variae lectiones* LV. Mind az „Egyet. phil. közlönyben.“

DR. HEINRICH GUSZTÁV RT.

„Hartmann von Aul, Der arme Heinrich,“ bevezetéssel, jegyzetekkel és szótárral kiadja. Budapest, 1881, Franklin.

„Német olvasókönyv“ középiskolák számára. I. kötet, 4. kiadás. Budapest, 1881, Eggenberger.

„Deutsches Lehr- und Lesebuch“ für höhere Lehranstalten. I. A prózai műfajok elméletével, 3. kiadás. — II. Költészettannal, 5. kiadás. — III. Német irodalom-történettel, 2. kiadás. Mind a három kötet Budapest, 1881, Lampel.

„Egyetemes Philologiai Közlöny,“ szerkeszti P. Thewrewk Emillel. Budapest, 1881, Franklin, V. évfolyam.

„Emlékbeszéd Klein L. Gy. fölött,“ felolvasta az Akadémiának 1881. január 31-én tartott ülésében. Az Akadémia „Értekezései“ közt.

„Jelentés az 1881. évi Feleki-pályázatról,“ felolvasta az Akadémiának 1881. márczius 19-én tartott ülésében. Akadémiai „Értesítő“ 1881, XV. 93—107 ll.

„Kisfaludy K. Irénjének tárgyáról,“ felolvasta az Akadémiának 1881. május 23-án tartott ülésében. Budapesti Szemle, 58. sz.

„A bolygó zsidó mondája.“ Budapesti Szemle, 55. sz.

„Lessing, 1881. február 15.“ Pesti Napló, 1881. 45. sz.

A „Pártütők“ forrásáról. Fővárosi Lapok, 1880. 257. sz.

„Beethoven magyar operája.“ Főv. L., 1881. április 17.

Egyéb cikkek, könyvismertetések és bírálatok a Budapesti szemlében, Ungarische Revueben, Egyetemes Philologiai Közlönyben és Pesti Naplóban.

Sajtó alatt : 1. Germán kézikönyv. Első rész : Gót kézikönyv. Bevezetés, szöveg, nyelvtan, szótár. Budapest, 1882, Franklin. — 2. Boccaccio élete és művei, a legújabb kutatások alapján. Budapest, 1882, Franklin.

RÁKOSI SÁNDOR RKT.

Specielles Wörterbuch sämtlicher magyarischer Zeitwörter. Kritisch erläutert und richtig gestellt. I. B. I. H. 1881.

BARTAL ANTAL MT.

1. Homeros magyar fordítói. (Egyetemes philologiai közlöny 1881. VI. VII. füz. 485—499. l.)

2. Bartal-Malmosi: Jegyzetek Livius XXI—XXII. könyvéhez. (1. kötet.)

3. Bartal-Malmosi: Q. Horatii Flaccii opera omnia. I. Carmina; II. Satirae et Epistolae (2 kötet).

4. Szótár Livius olvasókönyvéhez (1 füzet).

DR. GOLDZIER IGNÁCZ MT.

„Le culte des saints chez les Musulmans. (Revue de l'histoire des Religions, 1880-iki 6. füzetében 1—95. lap).

„Az összehasonlító vallástudomány jelen állásáról“. (Budapesti szemle 1880-iki májusi füzetében.)

„Az összehasonlító mythologiai haladásai“, (ugyanott az októberi füzetben).

„A népetymologia a keleti nyelvekben.“ (Egyet. philologiai közlöny juniusi füzet.)

„Zur Literaturgeschichte des Chata' al-câmmâ“. (Zeitschrift der deutschen-morgenländ. Gesellsch. 1881. 1. füzet.)

„Kritikai értekezés, Spitta vulgaris arab nyelvtanáról“ (ugyanott 2. füzet).

„Über einige Metaphorische Ausdrücke der arabischen Sprache.“ (Zeitschrift für Völkerpsychologie und Sprachwissenschaft, 2. füzet.)

„Az iszlám. Tanulmányok a muhammedán vallástörténete köréből.“ Budapest, 1881. 8°. XI és 412 lap. (A m. t. Akad. könyvkiadó vállalata második sorozatában).

DR. BÁSZEL AURÉL MT.

1. „Theokritos idylljai“. Tanulmány (VIII és 355 l.), Budapest, 1880.

2. „Thukydides jelentősége.“ („Egyet. philol. Közlöny“ 1880. évf. 560.—585. és 682.—702. l.).

3. „Thukydides beszédei“. (XII és 223 l.); Bpest 1881.

4. Sajtó alatt van: „A classika philologia jelesebb munkásai életrajzokban.“ 1. kötet. (12 ív nagy 8-ad r.)

DR. THALLÓCZY LAJOS MT.

Történelmi s archaeologiai érdekű czikkek s tanulmányok a „Századok“-ban, Arch. Értesítőben, Budapesti Szemlében s egyéb szakfolyóiratokban.

Résztvett, mint segédtitkár a „Századok“ című magyar történelmi folyóirat szerkesztésében.

DR. ABEL JENŐ MT.

1. Orphet Lithica : accedit Damigeron de lapidibus. ed. E. Abel (Berlin, Calvary).

2. Homeros Iliasa I—III. Iskolai használatra magyarázta és bevezetéssel ellátta A. J. (Budapest, Franklin társ.)

3. Homeros Odysseája I—III. Iskolai használatra magyarázta és bevezetéssel ellátta A. J. (Budapest, Franklin társulat.).

4. „Die gelehrte Donaugesellschaft des Conrad Celtes in Ungarn“ című értekezés a „Literarische Berichte aus Ungarn“-ban.

5. „Galeotto Marzio“ és „Ungarische Universitäten im Mittelalter“ című czikkek az „Ungarische Revue“-ben.

6. „Zu den Homercentonen“ a „Zeitschrift für österr. Gymnasien“-ben.

7. Guarinus temetéséről, Joannes Philoponoszenak az ékezetekről való munkájáról és Tacitus legnagyobb művének címéről szóló czikkek az „Egyetemes Philol. Közlöny“-ben.

8. Könyvbírálatok és kisebb közlemények az „Egyetemes Philologiai Közlöny“-ben, a „Magyar Könyvszemlé“-ben, a „Zeitschrift für österr. Gymnasien“-ben és a brémai „Philologische Rundschau“-ban.

9. A Bursian-féle „Jahresberichte über die Fortschritte der class. Alterthumswissenschaft“-ban a magyar philologiai irodalom referense.

DR. MEDVE CZKY FRIGYES MT.

„A nemzetközi jog elmélete Kant philosophiája szerint.“ (Értekezések a társadalmi tudományok köréből, kiadja a m. tud. Akadémia.)

„Budapesti Szemle.“ A tudományos logika haladásáról. könyvismertetések.

„Magyar Szemle.“ A bölcsészet alapja.

„Ungarische Revue.“ Reformen im Unterrichtswesen Ungarn's. Bírálatok.

„Allgemeine Zeitung“ (Augsburg.) G. Th. Fechner und die herrschende Weltansicht. Kulturgeschichte des 17. Jahrhunderts. I. u. II. Denkende Lyriker. Die Pathologie der Gesellschaft und die Kriminalstatistik. A. Bain : Die Erziehung.

Tudományos irodalmi bírálatok :

„Neue freie Presse.“ Zur Urgeschichte des Menschen.

„Wiener Abendpost.“ Die Hochschulen in Ungarn I., II.

„Blätter für literarische Unterhaltung.“ Philosophische Revue I. und II. Zur Psychologie der Lyrik. Zur Culturgeschichte. Philosophische Schriften I. und II. Philosophische Revue.

„Unsere Zeit.“ Das Eigenthum in seiner sozialen Bedeutung. Zur Reform der Logik.

„Philosophische Monatshefte.“ Das anthropologische Grundproblem der Philosophie. Bírálatok.

„Zeitschrift für Philosophie und philosophische Kritik.“ Erziehung als Wissenschaft. Bírálatok.

„Allgemeine literarische Correspondenz.“ Ein pädagogischer Roman.

Legközelebb nagyobb értekezéseket fognak közölni :

Budapesti Szemle. Zeitschrift für die gesammte Staatswissenschaft (Tübingen). Unsere Zeit. Philosophische Monatshefte, s más folyóiratok.

Szerző az utolsó években számos tudományos értekezéseken kívül néhány nagyobb dolgozatot bocsátott közre, u. m. Herder als Vorgänger Darwins und der modernen Naturphilosophie. Beiträge zur Geschichte der Entwicklungslehre im 18. Jahrhundert. (Berlin, 1877.)

Das Problem einer Naturgeschichte des Weibes. Historisch und kritisch dargestellt. (Jena 1877.)

Gedanken über die Teleologie in der Natur. Ein Beitrag zur Philosophie der Naturwissenschaften. (Berlin 1878.)

Prolegomena zu einer anthropologischen Philosophie.
A. und T.

Grundlegung der kritischen Philosophie. Erster Theil.
(Leipzig 1879.)

Johann Gottfried v. Herder. (Der neue Plutarch. Biographien hervorragender Charaktere der Geschichte, Literatur und Kunst. Herausgegeben von R. v. Gottschall. VII. Th.)

Die Socialwissenschaften in der Gegenwart. Kritische Beiträge. Essays I—VII. (Unsere Zeit. 1879.)

DR. BIHARI PÉTER MT.

„Gyermeki hibák“, tekintettel nemek szerinti különbözőségekre. (Paedagogiai értekezés). „Néptanítók Lapja“ 1880. 11., 12., 13., 14. sz.

„Módszer, tanmód, tanalak“ (didaktikai ért.) „Néptanítók Lapja“ 1881. 11., 12. sz.

Az „Unbewusst“ bölcészete (philosophiai ért.) „Prot. egyh. és isk. lap“ 1880. 46—52. 1881. 7—16. sz.

„Pia fraus“ a vallásos fejlődésben (vallásbölcészeti ért.) „Debreczeni Prot. Lap“ 1881. 15—17; 20—22. sz.

„Élet és lélek“ (psychol. ért.) Az „Orsz. középisk. tanár-egyl. közlönye“ 1880/1. 5—9. sz.

„Visszapillantás a hazai és külföldi középiskolák múlt évi tanügyére.“ A tiszántúli ref. tanáregylet 1881-iki Évkönyvében.

„A középiskola tanulók nevelése“ (paed. ért.) A pesti ref. gymn. 1881. Értesítőjében.

DR. BORBÁS VINCZE MT.

„A magy. birodalom vadon termő rózsái monographiájának kísérlete (Primitiae monographiae Rosarum imperii Hungarici),“ a magy. tud. Akad. math. és term. tud. Közleményeiben (1880/81.)

„Békés vármegye flórája“, Akad. Értekezések XI. kötet 18. szám.

„Az elzöldült szarkaláb mint morphologiai útmutató“ s más chloroticus jelenségek u. o. 16. sz.

„Agatlan növényrészek kivételes elágazásáról“ s egyéb növény eltérésekről, a term. tud. társ. Közl. 141. sz.; u. ez a Bot. Zeitung 1881. 28. sz. is.

„Az alföldi mocsarak egy új növénye“ u. o. 143. sz.

„Az ikergyümölcsök, ikervirágzat és a melléklevelek összenövéséről“ és

„A növényteratologia a középiskolában“ a tanáregyesület Közlönyében 1880/1.

„Adatok a leveses gyümölcsök szövettani szerkezetéhez“, a magy. kir. tudományegyetem által 1871-ben jutalmazott pályamunka, a „Földmívelési Érdekeink“ 1880. évvége több számában.

„A szinejatszó lucernáról“ u. i.

„Egynémi a magyar tormáról“ u. i.

„Egy gazfűvel több az országban“ u. i. 1881.

„A gyümölcsök rothadásáról“ u. i.

„Az ikergyümölcsökről“ u. i. 1881.

„Mért nem jó a galagonya kerítésnek“ u. i.

„A homok befásításához“ u. i.

„Még egyszer a szöszös kaszanyűg, az „új takarmány növényről“ u. itt. Rautmann Magyar Lexicona részére a „festő növényektől“ a „gesztenyé-ig“ a növénytani cikkeket írta.

A casseli „Botanisches Centralblatt“-ban több magyar munkáról referált. Ugyanitt közölte a

„Ueber Rosa cuspidatoides“ és

„Ueber Nuphar seniceum“ Láng-czímű cikket (1881.)

„Az edényes virágtalanok rendszere (Systema Cryptogamarum vascularium)“ a VI. ker. állami főreáliskola programjában 1880/1.

„A m. tud. Akadémia floristikai közleményei, mint a „Flora Romaniae“ kútforrása.“ Ellenőr 1881. 277. sz.

„Galium silvaticum in Ungarn,“ az Oesterr. botanische Zeitschrift 1880. deczemb.

„Beiträge zur floristischen Literatur Ungarns.“ Ugyanitt, 1881. 2. és 3. szám.

„Pflanzen mit ausnahmsweise quielständigen Blättern,“
ugyanitt.

„Ueber die neue Futterpflanze (*Vicia villosa*),“ ugyanitt.

„Correspondenz,“ több számban ugyanitt.

„Petonia bei Delphinium Consolidida“ ugyanitt.

DR. SZALAY JÓZSEF MT.

„A magyar nemzet története“ III-ik kötetének befejező
(26—33.) és IV. kötetének bekezdő (34—36.) füzetek.

Történelmi tanulmányok és rajzok a „Vasárnapi Ujság“-
s az „Ország Világ“-ban.

DR. KONT IGNÁCZ MT.

„Lessing mint philologus.“ Megjelent az Akadémia
nyelv- és széptudományi értekezései között. IX. kötet. 10. sz.

„Sophokles.“ Collins után angoltól. Megjelent az olcsó
könyvtárban 126. szám.

„Aristophanes vallási szempontból“ „Euripides vallási
szempontból.“ „A Saturnaliák.“ „Minerva Rómában.“ Meg-
jelentek az „Egyetemes philologiai Közlönyben.“